WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 6.

T. V. R. 1928.

1. Wojskowe wiadomości bibljograficzne.

„Wojskowe wiadomości bibljograficzne"—zaznajamiają z treścią dzieła, orjentują zainteresowanych w zagadnieniach poruszanych w bieżącej literaturze wojskowej a zarazem ułatwiają czytelnikom i kierownikom Bibljotek Wojskowych decyzję co do zakupu książek, znanych na podstawie „Komunikatu Bibljograficznego"—jedynie z tytułów.

Oddział Bibljograficzny Centr. Bibl. Wojsk.

Les „Nouvelles Bibliographiques Militaires"—instruisent sur le contenu du livre, permettent aux interessés de s'orienter dans toutes les questions touchées dans la littérature militaire contemporaine et facilitent en même temps aux lecteurs et aux chefs des Bibliothèques Militaires, le choix de livres à acheter parmi les titres nommés dans le „Communiqué Bibliographique".

Section Bibliographique de la Bibl. Mil. Centr.

2

Druk J. B. Kondeckiego. Warszawa, ul. Marszałkowska 53a Telefon 268-08

WOJSKOWE PRZYSPOSOBIENIE NARODU.

ZARZAR W. — *Osoawiachim dietiszcze oktiabria. Moskwa, 1928, Izdatielstwo „Osoawiachim". Str. 56.—C.B.W. sygn. 77. 087/II.*

Popularna broszura agitacyjna poświęcona organizacji i działalności „Osoawiachim" (Obszczestwo sodiejstwija oboronie i chimiczeskomu diełu), które odpowiada mniej więcej naszej L.O.P.P., posiada jednak szerszy od niej zakres działalności, zajmując się również sprawami przysposobienia wojskowego ludności.

BILICKIJ S., POPOW W., KOTT F. (redaktorzy) — *Biesiedy o wojennom diele i krasnoj armii. Moskwa, 1926, Wojenno—Naucznoje Obszczestwo S.S.S.R. Str. 215.—C.B.W. sygn. 111.013/II.*

Książka zawiera materjał do prowadzenia, pogadanek w kołach przysposobienia wojskowego na fabrykach, w klubach robotniczych i szkołach. Zapoznaje ona w popularny sposób z organizacją czerwonej armji, jej wyszkoleniem, organizacją kraju na wypadek wojny oraz ze sposobami współczesnej walki.

Praca składa się z 12 artykułów: I — Tichomirow — Uzbrojenie wojska; II—Rogowskij — Organizacja sił zbrojnych; III—Dnieprowskij — Wyszkolenie i wychowanie czerwonej armji; IV—Popow—Na czem polega siła czerwonej armji; V—Swiesznikow—Jak trzeba czytać mapy i plany; VI—Kott—Jak przesuwają się na wojnie oddziały; VII—Dudnikow—O zwiadach; VIII—Bakszi—Natarcie—matka zwycięstwa; IX — Wagenow — Dlaczego czasami trzeba się bronić; X — Leksikow—Powietrzna i chemiczna obrona państwa; XI—Makarow—Troska o zdrowie i życie żołnierzy; XII—Kott—Mobilizacja.

Na końcu podana jest lektura uzupełniająca do każdej z pogadanek, złożona przeważnie z broszur t. zw. „Bibljoteki krasnoarmiejca" — popularnego wydawnictwa, przeznaczonego dla żołnierzy sowieckich.

ORGANIZACJA WOJSKA.

WISZNIAKOW N. i ARCHIPOW F.—*Ustrojstwo wooružonnych sił S.S.S.R. 3-je izdanije. Moskwa, 1927, „Wojennyj Wiestnik". Str. 352.*

Rosyjska literatura wojskowa, naogół dosyć bogata, nie posiada żadnej poważniejszej o charakterze naukowym pracy, poświęconej zagadnieniu organizacji wojska. Wszystkie istniejące noszą charakter podręcznikowo-informacyjny. Do tego typu należy praca Wiszniakowa i Archipowa. Wyróżnia się ona jednak korzystnie z pośród innych tego rodzaju, dzięki starannemu doborowi materjału.

Komplektowanije Krasnoj Armii. — Berlin, 1926, Jewrazijskoje knigoizdatielstwo. Str. 78.—C.B.W. sygn. 34.032/II.

Na początku autor wypowiada pogląd, że wbrew zdaniu pewnego odłamu emigracji rosyjskiej, czerwona armja posłuży za fundament przy two-

rzeniu przyszłego narodowego wojska rosyjskiego. W następnych rozdziałach przechodzi do omówienia zasad, według których odbywało się uzupełnianie wojska rosyjskiego przed wojną światową. Reszta książki poświęcona jest szczegółowemu rozważaniu sowieckiego „Prawa obowiazkowej służby wojskowej" z dn. 18.IX.1925 r. i porównaniu go z dawnemi prawami. W rezultacie tych rozważań autor wysnuwa wniosek, że sowieckie prawo z 1925 r. odpowiada w ogólnych swych zasadach warunkom rosyjskim i jest rozwinięciem praw z lat 1874 i 1912, to też będzie ono musiało posłużyć za podstawę uzupełniania przyszłego wojska rosyjskiego.

Książka ta wywołała duże zainteresowanie i szereg sprzecznych opinij w kołach wojskowych emigracji rosyjskiej.

BARSUKOW—*Podgotowka Rossii k mirowoj wojnie w artillerijskom otnoszenii. Moskwa 1926. Uprawleniie po issledowaniju i ispolzowaniju opyta wojn pri sztabie R. K. K. A. Str. 216. — C.B.W. sygn. 76.337/II.*

Studjum poświęcone przygotowaniu artyleryjskiemu Rosji do wojny światowej pod względem organizacji, uzbrojenia, personelu i zaopatrzenia w amunicję, a podające krótki zarys stanu artylerji rosyjskiej podczas wojny rosyjsko-japońskiej, projekty i wykonanie reform przez nią wywołanych, zarówno przed wojną światową, jak i podczas niej, oraz stopień gotowości bojowej artylerji rosyjskiej na początku wojny światowej.

Podając zarządzenia z zakresu artylerji w porządku chronologicznym, autor stara się je wyjaśnić i krytycznie ocenić, podkreśla błędy kierowników armji carskiej i ciał ustawodawczych Rosji, brak zdecydowanego planu obrony państwa, niedostateczne przemyślenie przygotowań wojennych przez sztab generalny, brak uzgodnienia prac rządu z Dumą Państwową, brak jednolitego kierownictwa w przygotowaniu wojska, rozbieżność prac sztabu generalnego i głównego zarządu artyleryjskiego, brak współpracy i wzajemnego zrozumienia w przygotowaniu bojowem artylerji z innemi rodzajami broni, zaniedbanie przez sfery kierownicze sprawy zaopatrzenia artylerji wskutek niedoceniania znaczenia techniki na wojnie i braku kredytów.

Książka, oparta na rosyjskich źródłach urzędowych ocalałych od zniszczania, oraz na pracach rosyjskich i francuskich, podaje szereg wykazów statystycznych.

ADMINISTRACJA.

POPOW. W. — *Tył i snabżenije połka w wojennoje wriemia. Moskwa—Leningrad, 1927, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 72— C. B. W. sygn. 35.789/II.*

Książka poświęcona jest służbie intendentury w pułku piechoty podczas wojny. Składa się z 7 rozdziałów: I — Organizacja gospodarki pułkowej; II — Wyżywienie; III — Zaopatrzenie materjałowe; IV — Zaopatrzenie w amunicję; V — Zaopatrzenie w sprzęt techniczny; VI — Ewakuacja chorych i rannych; VII — Zarządzenia w sprawie organizacji tyłów i zaopatrzenia pułku Na końcu znajduje się 8 tablic i schematów, dotyczących poruszanych zagadnień.

WYSZKOLENIE I WYCHOWANIE WOJSKA.

HESSE KURT, *Dr. Hptm. — Der Reichswehrsoldat. Berlin, 1927, Paetel. Str. 84.— C. B. W. sygn. 112.156/I.*

Firma Paetel wydaje pod redakcją prof. Vollmera dwa cykle podręczników, obliczone na szerokie warstwy społeczeństwa; jeden cykl p. t. Sammlung belehrender Unterhaltungsschriften, obejmuje obecnie z górą 100 książeczek historycznej, geograficznej społecznej i t. d. treści utrzymanej w tonie popularnym; drugi cykl p.t. Am Scheidewege, liczący obecnie około 100 pozycyj, zapoznaje czytelnika w krótkich, żywo i przez fachowców napisanych książeczkach z rozmaitemi zawodami, które mogą interesować dorastającego młodzieńca. Do tego drugiego cyklu należy książka Hessego. Nie jest

ona ściśle wojskową, sposób jednak ujęcia jasność i żywość przedstawienia oraz układ treści, świadczą, że ją napisał nietylko umiejący pisać, ale i znający służbę wojskową. Dobrzeby było, gdyby i nasza literatura miała coś podobnego. Autor rozbija swój temat na następujące rozdziały: 1 — Piękny zawód (podkreśla jego ideową wartość), 2—Dzisiejsza „Reichswehra" (wskazuje ogólnie różnice między dawnem a obecnem wojskiem niemieckiem); 3—Przyjęcie do oddziału (opisuje przytem wygląd obecnych koszar); 4 — Życie w oddziale (przechodzi zajęcia całego dnia, przyczem podkreśla doskonałe wyżywienie); 5 — Szeregowcy; 6 — Podoficerowie; 7 — Korpus oficerski; 8 — Kalendarz tygodniowych zajęć zimą w różnych broniach; 9 — W szkole wojskowej w Dreznie; 10 — W ministerstwie wojny; 11 — Nauka obywatelska. (gdzie wskazuje, że każdy z szeregowców przechodzi nie tylko naukę czytania, pisania i rachunków, ale i wstępną naukę związaną z zawodem, któremu ma się zamiar po 12-letniej służbie wojskowej poświęcić); 12 — Manewry; 13 — Na urlopie; 14 — W podróży letniej, która co roku większość oddziałów urządza dla przyjemności na 10 do 14 dni; 15—Święto kompanijne; 16—Odejście z oddziału po odbyciu służby; 16 — Droga awansu dla szeregowców podoficerów i oficerów; 17 — Żołd; 18 — Różnorodne prawa; 18 — Spełnienie obowiązku (poświęcony opisowi bitwy).

KOROL M. — *Woprosy wojenno-politiczeskogo wospitanija w krasnoj armii. Moskwa — Leningrad, 1927, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 92. — C. B. W. sygn. 35.788/II.*

Jest to próba systematycznego ujęcia zadań wojskowego i politycznego wychowania żołnierzy sowieckich. Książka składa się ze wstępu i 4 rozdziałów: I — Wyszkolenie i wychowanie wojskowe; II — Dyscyplina; III — Polityczne wykształcenie i wychowanie; IV — Psycho-fizyczne przygotowanie.

GROMIŁOW A. — *Takticzeskaja podgotowka bojca. Cz. I — Mietodika odinocznogo obuczenija i podgotowka bojca w sostawie gruppki. Moskwa, 1927, Wojennyj Wiestnik. Str. 165. — C. B. W. sygn. 112.436/II.*

Zadaniem książki jest usystematyzowanie materjału, dotyczącego zagadnień metodyki wyszkolenia piechoty, zarówno indywidualnego jak w grupkach po 2 — 3 ludzi. Praca składa się z 2 części. W pierwszej zatytułowanej wyszkolenie indywidualne, autor rozpatruje następujące zagadnienia:

I — Teren i jego ocena wojskowa; II — Wykorzystanie terenu i jego przedmiotów; III — Obserwacja terenu i nieprzyjaciela; IV — Orjentowanie się w terenie; V — Sposoby łączności; VI — Gazy bojowe; VII — Ćwiczenia nocne. Druga część omawia wyszkolenie w grupkach. Gromiłow kładzie tutaj główny nacisk na zwiady i ubezpieczenie w marszu i na postoju.

KRIEMKOW S. i BOJNO-RODZIEWICZ P. — *Bojewaja rabota artillerii w zadaczach. Moskwa—Leningrad, 1927, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 160. — C. B. W. sygn. 112.425/II.*

Książka składa się ze wstępu ogólnego, zawierającego zasadnicze wiadomości z dziedziny organizacji artylerji w tym lub innym rodzaju walki. Zadania te zgrupowane są w 5 rozdziałach: I—Walka spotkaniowa; II—Obrona; III—Natarcie na zatrzymanego nieprzyjaciela; IV — Natarcie na strefę umocnioną; V — walka o osiedla.

Każdy rozdział poprzedza krótki wstęp, poświęcony taktyce artylerji w danym rodzaju walki.

WIERCHOWSKIJ B. — *Mietodika odinocznoj podgotowki bojca w konnice. Moskwa, 1927, Wojennyj Wiestnik. Str. 215. — C. B. W. sygn. 112.435/II.*

Jest to podręcznik indywidualnego szkolenia rekrutów w kawalerji sowieckiej, napisany z polecenia inspektoratu kawalerji. Pierwsza jego część, poświęcona organizacji ćwiczeń, składa się z 5 rozdziałów: I — Ogólne dane;

II — Plan zajęć; III — Kierownictwo; IV Przygotowanie ćwiczeń; V — Sprawozdania z ich przebiegu Druga część — szkolenie — składa się z 10 rozdziałów: I — Ogólne zasady; II — Regulaminy; III — Podstawowe wiadomości z dziedziny weterynarji; IV — Jazda konna; V — Woltyżerka; VI — Władanie białą bronią; VII — Taktyczne wyszkolenie; VIII — Oddziały techniczne; IX — Oddziały chemiczne; X — Szkolenie oddziałów łączności.

TAKTYKA

FRANTZ GUNTHER, *Mjr. — Die Vernichtungsschlacht. Berlin, 1928, Mittler. Str. VII, 139. — C. B. W. sygn. 112.429/II.*

Książkę tę wydano z inicjatywy Wojskowego Inspektoratu Szkolnictwa, a dla użytku szkół wojskowych. Książka wychodzi z założenia, że chociaż się obraz wojny zmienił, chociaż formy i rodzaj bitew uległy przeobrażeniu a liczba i działania różnorodnej broni wzrosły niepomiernie — elementy zwycięstwa pozostały te same. Tezę tą przeprowadza autor na następujących historycznych przykładach Kanny z r. 216 p. Chr., Praga 1757, Rossbach 1757, Leuthen 1757, Zorndorf 1758, Kunersdorf 1759, Lignica 1760, Torgawa 1760, Marengo 1800, Ulm 1805, Jena 1806, bitwy w r. 1813, Ligny i Waterloo 1815, Custozza 1866, Königsgrätz 1866, bitwy między Renem a Metzem 1870, Sedan 1870, kampania w południowej Francji 1871, bitwa nad Marną 1914, Tannenberg 1914, zimowa bitwa na Mazurach 1915, kampanja przeciw Rosji 1915, kampanja serbska 1915, kampanja rumuńska 1916.

KAKURIN N. — *Sowriemionnaja taktika. Izdanije wtoroje, isprawlennoje i dopołniennoje. Moskwa, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 143. — C. B. W. sygn. 111.259/II.*

Książka Kakurina jest zwięzłym podręcznikiem taktyki. Autor podzielił ją na 2 części: w pierwszej mówi o związku między taktyką i techniką i daje ogólne pojęcie o współczesnej organizacji i uzbrojeniu poszczególnych rodzajów broni oraz o pracy polityczno-propagandowej w wojsku. Część druga poświęcona jest taktyce ogólnej.

LIZIUKOW A. — *Bor'ba s broniesiłami. Moskwa-Leningrad, 1927, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 96. — C. B. W. sygn. 35.794/II.*

Książka przeznaczona dla dowódców wszystkich rodzajów broni, omawia zagadnienie walki z nieprzyjacielskiemi oddziałami pancernemi. Doświadczenia ostatnich wojen, zwłaszcza rosyjskiej domowej, wykazują znaczny rozwój i duże możliwości zastosowania na wojnie oddziałów pancernych, to też nader aktualną staje się sprawa umiejętnego zorganizowania walki z niemi. Praca składa się z następujących rozdziałów: I — Rola techniki w przyszłej wojnie; II — Wojska pancerne naszych sąsiadów (czołgi, pociągi i samochody pancerne); III — Organizacja wojsk pancernych naszych sąsiadów (Rumunja, Polska, Łotwa, Estonja i Finlandja); IV — Taktyka, wojsk pancernych (wojna ruchowa, pozycyjna, specjalne rodzaje wojny); V — Środki zwalczania oddziałów pancernych (artylerją, lotnictwo, oddziały pancerne, inżynieryjne, chemiczne); VI — Organizacja obrony.

Na końcu podane są schematy, wykazujące wrażliwości na ogień artylerji i karabinów maszynowych czołgów różnych systemów, pociągów i samochodów pancernych.

LIGNAU A. — *Mietodika rieszenija takticzeskich zadacz na płanach. Wypusk II. Moskwa — Leningrad. 1927, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 114, 4 mapy i szkice. — C. B. W. sygn. 76.687/II.*

Jest to podręcznik metodyki rozwiązywania zadań taktycznych w ramach pracy dowódcy pułku piechoty, organizującego natarcie na zatrzyma-

ńego nieprzyjaciela. Książka składa się z 2 części, z których pierwsza omawia zagadnienie pościgu cofającego się nieprzyjaciela, druga zaś przeciwnatarcie.

BARANOWSKIJ W. — *Sprawocznaja kniżka po taktikie. Moskwa, 1926. Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 822. — C. B. W. sygn. 67.300/II.*

Autor w pracy swej wypowiada przedewszystkiem oficjalne poglądy na taktyczne użycie różnych rodzajów broni i zastosowanie techniki wojennej, to też opiera się w niej na materjałach oficjalnych, a głównie na regulaminie służby polowej. Poszczególne działy podręcznika zostały sprawdzone przez specjalistów oraz przez inspektoraty piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji wojskowej oraz wojsk technicznych.

Książka składa się z następujących działów: I — Piechota: II — Kawalerja; III — Artylerja; IV — Wojska pancerne; V — Wojska powietrzne; VI — Wojska techniczne; VII — Organizacja wojska; VIII — Dowództwo; IX — Służba i środki łączności; X — Postój; XI — Marsze; XII — Zwiady; XIII — Ubezpieczenie; XIV — Walka; XV — Natarcie; XVI — Obrona; XVII — Specjalne rodzaje działań wojennych (walka górska, leśna, nocna, walka o osiedla, walki uliczne w miastach, działania partyzanckie); XVIII — Maskowanie; XIX — Wojna chemiczna; XX — Organizacja tyłów; XXI — Komunikacje wojskowe i środki tansportu; XXII — Fortyfikacja polowa; XXIII — Wiadomości z dziedziny topografji; XXIV — Flota morska i operacje nadbrzeżne; XXV — Manewry; XXVI — Gry wojenne.

Dział „Piechota" napisał A. Lignau, dział „Kawalerja" W. Gatowskij — obydwaj uważani za znawców taktyki danych rodzajów broni. Autorem zaś pozostały działów jest W. Baranowskij.

ROSE K. — *Forsirowanije riek po opytu graždanskoj wojny 1918 — 1920 g. Moskwa, 1928, Izd. „Wojennyj Wiestnik". Str. 244.*

Książka ta jest studjum teoretyczno-operacyjnem, poświęconem działalności saperów przy forsowaniu rzek, a opartem na doświadczeniach wojny domowej w Rosji i wojny polsko-bolszewickiej, którą autor zalicza do rosyjskiej wojny domowej.

Podano są liczne przykłady z tych wojen; z kampanji polskiej omówione są przeprawy bolszewików przez Berezynę, Dniepr, Szczarę, Bug i Niemen w okresie od marca do września 1920 r. włącznie.

Autor w 1920 r. był szefem służby saperskiej jednej z brygad sowieckich, funkcja oznaczona w skrócie „briginż".

Wykazuje on potrzebę technicznego przygotowania wojska sowieckiego do wojny, zagrażającej sowieckiej Rosji ze strony państw kapitalistycznych.

Książka zawiera teksty rozkazów, mapki, liczne szkice, oraz wykazy sowieckich formacyj saperskich z podaniem miejsca i dat przepraw, robót dokonanych i czasu ich trwania w każdym wypadku.

MARYNARKA WOJENNA.

SCHMIDTKE HERMANN, *Korv. Kapitan. — Völkerringen um die Donau. Berlin, 1927, Marchwinski. Str. 189, 79 szkiców. — C. B. W. sygn. 112.431/II.*

Autor, uczestnik walk nad brzegami Dunaju, daje ciekawy przyczynek do udziału w wojnie światowej marynarki śródlądowej. Dunaj, który w czasie tej wojny kilkakrotnie odegrał rolę pierwszorzędnej zapory, zmuszał walczących do wciągania flotylli w skład sił współdziałających przy operacjach. Flotylle, o których autor mówi, składały się z jednostek austro-węgierskich oraz niemieckich; udział w walkach jednostek rumuńskich i rosyjskich jest tylko mimochodem wspomniany. Marynarka dunajska brała intensywny udział, zarówno w operacjach o charakterze zaczepnym jak i obronnym, a więc w r. 1914, wspomagając przejście wojsk austrjackich na teren serbski, a na-

stępnie po wyparciu Austrjaków z Serbji w obronie Węgier i Slawonji przed wtargnięciem wojsk serbskich. Najintensywniejszy udział brała ta marynarka w kampanji Mackensena przeciw Serbji w r. 1915 i w zdobyciu Belgradu, a następnie w r. 1916 w operacjach Niemców, Austrjaków i Bułgarów przeciw Rumunji.

Wreszcie współdziałała ona w obronie Dunaju przed armją salonicką w październiku i listopadzie 1918 r.

Czynności tej marynarki dotyczyły operacyj wojennych, oczyszczenia rzeki z min, zaopatrywania wojsk i utrzymania stałej komunikacji rzecznej oraz patrolowania rzeki dla względów celnych.

THOMAZI A., *capitaine de vaisseau. — La marine française dans la Grande Guerre 1914 — 1918. La guerre navale aux Dardanelles. Paris, 1926, Payot. — Str. 256.—C. B. W. sygn. 111.865/II.*

Praca operacyjno-historyczna komandora francuskiej marynarki wojennej, poświęcona działaniom wojennym marynarki francuskiej i angielskiej w Dardanelach od przybycia niemieckich krążowników „Goeben“ i „Breslaü“ do Konstantynopola w sierpniu 1914 r. aż do ewakuacji Dardaneli w styczniu 1914 r.

Autor podaje ciekawe szczegóły, dotyczące kilkakrotnej zmiany koncepcji wyprawy, operacyj morskich, przygotowań do operacyj lądowych w ciągu marca i kwietnia 1915 r., lądowania wojsk w dniach 25—26 kwietnia 1915 r., bitwy pod Suwla 6—21 sierpnia 1915 r., stosunków między dowództwem wojsk lądowych, dowództwem morskich sił zbrojnych i angielską Radą Wojenną (War Council).

Książka zaopatrzona jest w przedmowę francuskiego vice - admirała Guepratte, który dowodził francuską flotą w Dardanelach

Podane są 4 mapy, oraz teksty korespondencji urzędowej.

GRAF H., *capitaine de frégate de la marine impériale russe, commandant en second du destroyer „Novik“. — La marine russe dans la guerre et dans la revolution (1914—1918). Traduit de l'anglais par A Thomazi, capitoine de vaisseau de reserve. Paris, 1928, Payot. 1 carte, 20 illustrations hors texte. Str. 426.*

Praca operacyjno-historyczna, poświęcona dzialności rosyjskiej marynarki wojennej na morzach Bałtyckiem i Czarnem podczas wojny światowej oraz po rewolucji 1917.

Autor, komandor porucznik marynarki rosyjskiej, prawie całą wojnę odbył jako zastępca dowódcy kontr-torpedowca „Nowik“, którego działaniom poświęca też dużo miejsca.

Praca, oparta na wspomnieniach własnych autora, relacjach innych uczestników rosyjskich działań na morzu oraz na dokumentach urzędowych, daje charakterystykę oficerów i szeregowych marynarki rosyjskiej, wykazuje znaczenie tej marynarki podczas wojny światowej, męczeństwo oficerów marynarki podczas rewolucji i rolę odegraną w niej przez szeregowych marynarzy.

Książka ta, będąca tłumaczeniem z oryginału angielskiego, zawiera 20 fotografij, O. de B. rosyjskich flot bałtyckiej i czarnomorskiej w różnych okresach wojny, z podaniem losu i nowych nazw poszczególnych jednostek bojowych po rewolucji 1917 r.

PIETROW M.—*Podgotowka Rossii k mirowoj wojnie na morie. Moskwa, 1926, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Sztab R. K. K. A. Uprawlenije po issledowaniju i ispolzowaniju opyta wojn. Str. 260, 2 mapy.—C. B. W. sygn 112.268/II.*

Książkę Pietrowa poprzedza wstęp napisany przez M. Pawłowicza Weltmana), w którym ten ostatni, podkreślając ogromny wzrost w ostatnich latach przed wojną światową budżetu, rosyjskiej marynarki wojennej (od r. 1907/8 do 1913/14 wzrósł on prawie o 174%), mówi o zupełnej bezplanowości w zbrojeniach morskich oraz o wielkich nadużyciach, jakie tam zachodziły.

Autor opiera się w swej pracy głównie na materjałach t. zw. Morskiej Komisji Historycznej. Omawia on okres od r. 1880, t. j. od chwili kiedy Niemcy zostały uznane za ewentualnego wroga Rosji, do wybuchu wojny światowej.

Praca poświęcona jest rozwojowi rosyjskiej floty wojennej oraz jej planom operacyjnym, nie porusza natomiast spraw organizacji, zaopatrzenia, uzupełniania i wyszkolenia. Składa się z następujących rozdziałów: I — Krótki zarys strategiczny bałtyckiego i czarnomorskiego teatrów działań wojennych; II—Historyczny zarys rozwoju floty bałtyckiej i planów obrony morza Bałtyckiego w latach 1881—1904; III—Zarys rozwoju floty czarnomorskiej i jej plany operacyjne w okresie 1881—1904 r.; IV—Flota rosyjska po wojnie z Japonją; V—Programy budowy okrętów w latach 1909 — 1912 i ich realizacja; VI — Plany rozwoju sił morskich Rosji w okresie bezpośrednio przed wojną (1912—1914); VII — Organizacja bałtyckiego i czarnomorskiego teatrów działań wojennych; VIII—Plany koncentracji floty bałtyckiej (1907 — 1914 r.); IX — Plany koncentracji floty czarnomorskiej (1907 — 1914 r.).

SZTUKA WOJENNA I PSYCHOLOGJA WOJENNA.

SCHAUWECKER FRANZ — *Das Frontbuch. Die deutsche Seele im Weltkriege. Halle, 1927, Dickman. — Str. XII, 375. — C. B. W. sygn. 112. 416/II.*

Książka ta stanowi drugie wydanie tejsamej książki, ogłoszonej w r. 1919 p.t. „Im Todesrachen". Książka ta napisana przez frontowego oficera tętni życiem wojennem, prawdą i barwnością stylu. Wśród ówczesnej powodzi wydawniczej wyróżniała się tem, że nieopisywała przeżyć jednego człowieka, lecz starała się przedstawiać zjawiska typowe, nie pozbawione nieraz wielkiego realizmu.

KRASNOW P. — *Dusza armii. Berlin, 1927, „Miednyj Wsadnik" Str. 156.— C. B. W. sygn. 112.426/II.*

Gen. Krasnow, b. hetman kozaków dońskich, daje w swej książce, poświęconej rosyjskiemu wodzowi naczelnemu podczas wojny światowej w. ks. Mikołajowi Mikołajowiczowi, krótki zarys psychologji wojskowej, potraktowanej jako podłoże do wychowania wojskowego To też autor, mając do rozporządzenia szereg prac francuskich z tej dziedziny, wykorzystał je tylko w bardzo małym stopniu, wychodząc z założenia, że zasady, na których opiera się wychowanie żołnierza francuskiego, nie odpowiadają duchowi narodu rosyjskiego. Liczne przykłady, któremi autor ilustruje swój wykład, zaczerpnięte są z wojny światowej na froncie rosyjskim Obszerną przedmowę (26 str.) do książki gen. Krasnowa napisał, b. profetor rosyjskiej Akademji Sztabu Generalnego, gen. Gołowin.

BOVET PIOTR — *Instynkt walki. Psychologja-wychowanie. Warszawa, 1928, Nakł. „Naszej Księgarni". Str. 263. — C. B. W. sygn. 112. 384/II.*

Książka ta, przetłumaczona z francuskiego, podaje przedewszystkiem analizę instyktu walki u dzieci, opartą na rozbiorze wielkiej ilości opisów bójek, dostarczonych przez dzieci na rozesłaną ankietę; następnie rozważa rozwój i przeobrażenia, zachodzące w tym instynkcie pod naciskiem stosunków społecznych; wreszcie wskazuje szereg wniosków, jakie powinni wychowawcy wysnuć z tych materjałów. Ostateczna teza autora brzmi: „Napastliwość jest składnikiem natury ludzkiej ale ujawnia się w bardzo rozmaity sposób w różnych stadjach życia i ulega sublimacji. Sporty wojenne nie mają nic wspólnego z wojną współczesną. Wychowanie pacyfistyczne nie powinno obejmować wszystkich osobników ale wyłącznie jednostki, sprawujące rządy, a w osobnikach zmierzać winno do zniweczenia sugestji walki, której źródła leżą w tradycji i w opisach wojen nie mających nic wspólnego z rzeczywistością". Tezę tę przeprowadza autor w następujących rozdziałach 1) Bójki dzieci, 2) Przyczyny walk, 3) Walki dla zabawy a instynkt, 4) Przekomarzanie, 5) Okrucieństwo, 6) Ewolucja instynktu walki, 7) Przeobrażenie instynktu walki, 8) Sublimacja 9) Instynkt walki i religja, 10 Instynkt walki i zawody społeczne, 11) Instynkt walki i ewolucja ludzkości, 12) Zastoje i uwstecznienia, 13) Rola przykładu, 14) Instynkt walki, 15) Wychowanie wojskowe, 16) Wychowanie moralne, 17 Wychowanie pacyfistyczne.

BOUCHER ARTHUR, *général, ancien chef du Bureau des opérations à l'Etat Major de l'armée, ancien président de l'Association des études grecques. — L'art de vaincre aux deux pôles de l'histoire. Sa loi éternelle. Homère. Sparte et Athènes. Alexandre. Napoléon. La Grande Guerre. Paris, 1928, Berger-Levrault. Str. XIV. 390. — C. B. W. sygn. 112.456/II.*

Książka ta jest teoretycznem studjum, poświęconem sztuce zwyciężania na wojnie, a opartem na doświadczeniach zarówno wojen dawnych, jak i wojny światowej.

Gen. Boucher, b. szef oddziału operacyjnego francuskiego sztabu generalnego, b. prezes towarzystwa studjów greckich, kolejno analizuje wojny czasów Homera, Sparty i Aten, Aleksandra Macedońskiego i Napoleona, doświadczenia wojny francusko-pruskiej 1870 — 71 r., sojusz francusko-rosyjski, francuskie doktryny i plany wojenne przed wojną światową, postacie naczelnych wodzów francuskich podczas wojny światowej (Joffre, Nivelle, Pétain Foch), oraz operacje, którem oni kierowali

W wyniku tych rozważań autor dochodzi do wniosku, że sztuka zwyciężania podlega prawu wiecznemu i niezmiennemu, ponieważ od czasów najdawniejszych aż do wojny światowej strategją i taktyką kierują te same zasady: podniesienie odwagi żołnierza i atakowanie przeciwnika dopiero po osłabieniu i wyczerpaniu go najpierw strategicznie, a następnie taktycznie.

O ile chodzi o czasy najnowsze, gen. Boucher stwierdza, że wzrastająca stale potęga ognia zwiększa tylko znaczenie tych zasad oraz że w wojnie światowej Niemcy zostały pobite, ponieważ wypowiedzeniem wojny podniosły odwagę Francuzów, a złamaniem swego słowa dodały siły przeciwnikom, że natomiast Francja zwyciężyła dzięki groźbie wojny od 1911 r. (incydent w Agadir), odwadze żołnierza i zaletom wodzów swoich.

Książka w sposób rzeczowy i jasny ujmuje poruszone w niej zagadnienia

GEOGRAFJA.

MOUSSET ALBERT — *Le royaume Serbe—Croate—Slovène. Paris, 1926, Bossard. Str. 570, 40 fotogr.—C.B.W. sygn. 111. 813/II.*

Autor poświęca swą książkę organizacji i życiu politycznemu Jugosławji, czyni to jednak na szerokiem podłożu i przy osobistej znajomości stosunków. Dotyka więc położenia geograficznego, granic i wewnętrznego podziału politycznego; przechodzi następnie do stosunków prawnych i administracji państwowej; omawia obszerniej doniosły problem jednolitości państwowej oraz społeczne, religijne i gospodarcze stosunki kraju. Wreszcie rozpatruje problemy jugosłowiańskiej polityki zagranicznej, prasę, szkolnictwo, i sztuki piękne ze specjalnem uwzględnieniem stosunków teatralnych

Dzięki miejscowej pomocy osób kompetentnych zyskała książka na dokładności, dzięki licznym fotografjom i żywemu stylowi autora — na barwności

MALAKKA TAN—*Indonezja i jejo miesto na probuždajuszczemsia wostokie (pieriewod s gollandskoj rukopisi). Moskwa — Leningrad, 1926, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Str. 163.*

Jest to zarys dzisiejszego ekonomiczno-politycznego położenia archipelagu malajskiego z dość obszernem uwzględnieniem podłoża geograficzno-historycznego. Składa się z następujących rozdziałów: I — Powierzchnia, klimat i roślinność Indonezji; II—Ludność; III—Jawa przed przybyciem Europejczyków; IV—Kilka słów o historji Indonezji w okresie imperjalizmu europejskiego; V—Kultura cukru na Jawie; VI—Inne plantacje Indonezji; VII—Przemysł; VIII — Monopole państwowe; IX—Indonezyjskie drogi i środki lokomocji; X—Porty; XI—Banki; XII—Eksport i import; XIII. Wpływ kapitału cudzoziemskiego; XIV—Zarząd Indonezji; XV—Finanse; XVI—Prawo; XVII—Oświata; XVIII—Położenie tubylców; XIX — Ruch polityczny (budi-utomo, narodowa partja indyjska, sarekat-islam, komunistyczna partja Indonezji); XX—Międzynarodowe położenie Indonezji.

POLITYKA, FINANSE I PUBLICYSTYKA.

SPIRIDOWICZ A., *gien. — Istorija bolszewizma w Rossii ot wozniknowienija do zachwata własti (1882—1903—1917). Paryż, 1922. Str. 477.*

Były generał żandarmerji i szef ochrony pałacowej, Spiridowicz usiłuje dać w swej książce historję rosyjskiej partji socjaldemokratycznej i powstałej z jej rozłamu w r. 1903 partji bolszewickiej. Czyni to jednak naogół dosyć nieudolnie, nie mogąc sobie poradzić z olbrzymim i bardzo różnorodnym materjałem Stosując przeważnie metodę biograficzną, zupełnie zresztą słuszną w tego rodzaju pracach—autor miesza różnych działaczy rewolucyjnych, dając o niektórych mylne wiadomości.

JAWORSKIJ S.—*Litwa. Moskwa — Leningrad, 1927, „Moskowskij raboczij". Str. 20—C.B.W. sygn. 77.091/II.*

Jest to popularna broszurka z cyklu „Nasi sąsiedzi", mającego zapoznać szerokie warstwy ludności Z.S.S R z sąsiedniemi krajami. Znajdujemy tutaj krótki zarys historji Litwy, jej ustroju państwowego, terytorjum i zaludnienia, rolnictwa, przemysłu, handlu, oświaty, ruchu zawodowego i społeczno-politycznego, spółdzielczości oraz sił zbrojnych. Działy, poświęcone ruchowi społeczno-politycznemu, są przedstawione tendencyjnie w duchu komunistycznym

Raboczaja oppozicja. Matierjały i dokumienty 1920-1926 gg. Moskwa — Leningrad, 1926, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Str. 263.

Są to materjały, odnoszące się do działalności t. zw. robotniczej opozycji w rosyjskiej parji komunistycznej t. j grupy Szlapnikowa—Miedwiediewa, która według słów Lenina była rezultatem anarcho-syndykalistycznych prądów w komunizmie rosyjskim. Materjały te składają się przeważnie ze stenogramów zjazdów i konferencyj partyjnych oraz artykułów prasy sowieckiej. Zgrupowane zostały według następujących zagadnień:

I — Z historji „robotniczej opozycji" (1920—1922 r.):

1) X Zjazd W.K.P.; 2) W międzyczasie pomiędzy X a XI zjazdami W.K.P ; 3) XI Zjazd W.K.P.

II — Istota różnic pomiędzy partją a opozycją robotniczą:

1) Związki zawodowe, partja, państwo; 2) Sojusz proletarjatu i chłopów: Nep; 3) Zagadnienie organizacji partji.

III — Robotnicza opozycja jako anarcho-syndykalistyczny prąd w partji.

CHARBON HENRI — *L'organisation de la république pour la paix. Paris, 1927, Les Presses Universitaires. (Histoire économique et sociale de la guerre mondiale). Str. XXVII, 148.—C.B.W. sygn. 111.845/II.*

Polityk francuski i członek Instytutu, Charbon stara się wykazać, że tym czynnikiem, który w dobie wojny światowej zespolił Francję wewnętrznie a równocześnie skupił wokół niej tyle obcych potęg—była wyraźna pokojowość polityki narodu francuskiego i jego rządu. W książce tej autor przeprowadza dowód tej pokojowości francuskiej, której podstawowym czynnikiem jest fakt—republikańskiego ustroju francuskiego, a równocześnie stara się wskazać, gdzie w tym ustroju tkwią główne elementy pokojowe, gdzie są siły, które umiłowanie pokoju ugruntowują i w czem należy widzieć destrukcyjne żywioły, powodujące niezdrową rywalizację a tem samem pchające ku wojnie i jak te żywioły destrukcyjne należy zwalczać.

Praca rozpada się na obszerny wstęp i na trzy rozdziały: a mianowicie: 1) Dwa czynniki demokracji: liczba i jakość, niezbędne ustosunkowanie do siebie tych dwóch czynników, 2) Organizacja władz administracyjnych w obrębie demokracji, 3) Czynnik polityczny jego zasady i organizacja w obrębie Rzeczypospolitej Francuskiej.

Spartakus im Kriege. Die illegalen Flugblätter des Spartakusbundes im Kriege. Gesammelt und eingeleitet von Ernst Meyer. Berlin, 1927, Vereinigung Internationaler Verlagsanstalten. Str. 232.— C.B.W. sygn. 112.441/II.

Wydawnictwo to obejmuje najważniejsze akty niemieckiego związku. „Spartakus", aż do chwili przemiany tego związku w r. 1918 w niemiecką partję komunistyczną. Na podstawie tych materjałów można śledzić powolne oddalanie się tej grupy od dawnej socjaldemokracji niemieckiej i wyłamanie się z t. zw. partji niezależnych socjaldemokratów (Unabhängige Sozialdemokratie). Załączone ulotne druki dają przytem obraz ogromnej pracy nielegalnej, jaką przeprowadził „Spartakus" w czasie wojny przeciw militaryzmowi niemieckiemu. Materjały przywiedzione (w liczbie 57 odezw) zapoznaja nas też z ewolucją programu „Spartakusa" oraz z działalnością najwybitniejszych kierowników tego Związku, jak Róży Luxemburg, Liebknechta, Ledeboura i t. d

CALMETTE GERMAIN — *Un des problèmes de la paix. Les dettes interalliées. Paris, 1926, A. Costes. Str. 254.—C.B.W. sygn. 111.140/I.*

Gruntowna praca, poświęcona sprawie międzysojuszniczych długów wojennych, a podająca dzieje powstania tych długów, zasady zaciągania pożyczek w czasie wojny światowej, stan sprawy od czasu zawieszenia broni oraz poglądy poszczególnych rządów, podczas długotrwałych i skomplikowanych rokowań, na kwestję uregulowania wzajemnych zobowiązań.

Nie broniąc żadnej z alternatyw płacenia lub niepłacenia długów międzysojuszniczych, autor ogranicza się do przedstawienia faktów, które zdaniem jego najlepszą usługę oddadzą Francji.

Książka zawiera szereg danych liczbowych.

JÈZE GASTON — *Les dépenses de guerre de la France. (Histoire économique et sociale de la guerre mondiale. Série française. Le cout de la guerre pour la France). Paris, 1926, Publication de la Dotation Carnegie. Str. XII, 231. — C. B. W. sygn. 111 202/1.*

Studjum ekonomiczno-historyczne, omawiające sprawę kosztów, poniesionych przez Francję podczas wojny światowej, przyczyny ogromu tych kosztów, środki na ich pokrycie oraz pełnomocnictwa rządu francuskiego podczas wojny.

Autor, profesor wydziału prawnego uniwersytetu paryskiego, miał możność osobistego zbadania tego zagadnienia, ponieważ był świadkiem zawarcia kilkudziesięciu tysięcy umów rządowych na dostawy i roboty podczas wojny.

Profesor Jèze stwierdza, że finansowa strona prowadzenia wojny była wadliwa, ale że marnotrawstwo, nieład, niekonsekwencja i korupcja są nieuniknionemi w choasie wielkiej wojny i wyraża przekonanie, że prawdopodobnie to samo miało miejsce i w innych państwach.

Jewrazijstwo (opyt sistiematiczeskogo izłożenija). B. m., 1926, Jewrazijskoje Knigoizdatielstwo. Str. 78.

Jest to wykład głównych zasad eurazjatyzmu, t.j. teorji kulturalno-politycznej głoszącej, że kultura rosyjska, będąca wytworem pierwiastków mongolsko-słowiańskich, stanowi zupełnie odrębną od kultury zachodnio-europejskiej całość, przyszłość zaś polityczna Rosji leży na wschodzie. Książka składa się z 10 rozdziałów: I — Konieczność prawdziwej ideologji, II—O niezbędnych przesłankach prawdziwej ideologji; III—Prawosławie jako podstawa ideologji; IV—Cerkiew rosyjska i rosyjska kultura; V — Eurazjatycko-rosyjski świat kultury; VI — Jedność Eurazji; VII — Cerkiew i państwo i ich stosunek wzajemny; VIII—Sens rewolucji rosyjskiej; IX—Zagadnienia okresu przejściowego i najbliższej przyszłości; X—Zagadnienia nowej Rosji.

HISTORJA.

CHURCHILL WINSTON S. — *Die Weltkrisis, 1916—1918. Bd. I—II. Zurich, 1927, Amalthea. Str. 297. — C.B.W. sygn. — 112.359/11.*

Autor, wybitny mąż stanu angielski i wielokrotny minister, opisuje w tym dziele przeżycia swoje oraz bieg spraw politycznych od r. 1917 do

ukończenia wojny światowej, tj. w okresie sprawowania urzędu ministra zaopatrzenia wojsk (ministry of Munition). Resort ten, wywołany potrzebą wojny i utworzony dopiero w r. 1916, a tak ważny i niezmiernie zasłużony — dawał jego kierownikowi wszechstronną sposobność do wnikania w zagadnienia toczącej się wojny. Autor przytem wyraźnie podnosi, że to, co spisuje jest jego prywatnym poglądem na sprawy nie obowiązującym nikogo z członków rządu angielskiego ani nawet współpracowników w prowadzonym przez niego resorcie. Dzieło swoje, napisane nadzwyczaj żywo i jasno a równocześnie nadzwyczaj taktownie, dzieli na następujące rozdziały: 1) Naczelne dowództwo (dojście do dowództwa gen. Joffre'a i ustosunkowanie do niego sił angielskich), 2) Próba krwi (pierwsze walki aż do bitwy nad Marną włącznie), 3) Wybór Falkenhayna (Ofensywy niemieckie z r. 1915 i polityka wobec Rumunji), 4) Verdun (tarcia w obrębie dowództwa francuskiego, Verdun oraz brusiłowska ofensywa), 5) Jutlandja (przebieg bitwy jutlandzkiej z ostrą krytyką działalności strony angielskiej), 6) Bitwa nad Somme'ą (przebieg bitwy), 5) Program Rumunji (kampanja rumuńska i macedońska), 8) Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny (działanie łodzi podwodnych i decyzja Ameryki), 9) Polityczna gra (zmiana rządu angielskiego, propaganda, znaczenie Lloyda George'a), 10) Eksperyment gen Nivelle'a (objęcie dowództwa i ustąpienie), 11) Ministerstwo zaopatrzenia (organizacja i zadania), 12) Budżet ministerstwa zaopatrzenia, 13) Bitwa jesienna w r. 1916 (w Palestynie, we Flandrji, Caporetto i Cambrai), 14) Anglja pokonuje łodzie podwodne, 15) Koncentracja niemieckich sił na Zachodzie, 15) 21 marca 1919, 17) Punkt przełomowy. 18) Zaskoczenie na Chemin des Dames, 19) Kampanja nieprzeprowadzona (we Flandrji), 20) Opadek żywiołów, 21) Załamanie niemieckie, 22) Zwycięstwo.

WIPPER R., *prof. — Krugoworot istorii. Berlin—Moskwa, 1923, „Wozrożdienije". Str. 202.*

Książka składa się z 7 szkiców: I — Koniec systematu przemysłowego; II — Wieczność wojny; III — Narodowość i kultura; IV — Kształcące znaczenie studjów klasycznych; V—Cech pracy umysłowej i szkoła prywatna; VI—Wojny domowe w Rzymie; VII—Tragedja wyzwolenia kobiet. Autor stara się dać ogólny zarys współczesnej psychologji społecznej. Podkreślając zasadnicze antynomje, w jakie obfituje nasza cywilizacja, prof. Wipper stawia pytanie czy w rezultacie nowych jeszcze krwawszych wojen i rewolucyj, jakie w niedalekiej przyszłości czekają ludzkość, nie grozi jej powrót do jakiegoś pierwotnego nawpółbarbarzyńskiego istnienia.

Sbornik statiej po russkoj istorii, poswiaszczonych S. F. Płatonowu. Pietierburg, 1922, „Ogni". Str. XII, 459.

Jest to księga jubileuszowa wydana w 40-tą rocznicę działalności profesorskiej Płatonowa. Składa się ona z 36 rozpraw, dotyczących różnych epok historji Rosji od archeologji poczynając, kończąc zaś na wypadkach, związanych z historją wojny rosyjsko-japońskiej. Największa ilość rozpraw przypada na historję XVI i XVII stuleci.

BOLSZAKOW A. — *Wspomogatielnyje istoriczeskije discipliny. Izdanije 4-oje. Leningrad, 1924, Izdatielstwo P. P. Sojkina. Str. 344 i 13 tablic.*

Książka prof. Bolszakowa jest encyklopedją nauk pomocniczych historji, zawierającą zasadnicze wiadomości z dziedziny antropologji, archeologji paleografji, epigrafiki, sfragistyki, numizmatyki, heraldyki, genealogji, chronologji, geografij historycznej, językoznawstwa, dyplomatyki, bibljotekarstwa, archiwistyki i historjografji.

Zakres wyłożonych tutaj nauk pomocniczych przystosowany jest przedewszystkiem do historji Rosji.

Wieka. Istoriczeskij sbornik pod riedakcjej A. Zaozierskogo i M. Prisiołkowa. Pietrograd, 1924, Nauka i Szkoła. Str. 198.

Książka składa się z następujących szkiców poświęconych historji Rosji: A. Nasonow — Książe i miasto w Rostowsko-Suzdalskiej ziemi (przyczynek

do historji ustroju północno-zachodniej Rusi w XII i pierwszej połowie XIII wieku), M. Prisiołkow—Latopis 1305 r.; P. S·dikow — Car i opricznik (Iwan Groźny i Wasyl Griaznoj); S Bachruszin — A. F. Palicyn (życiorys i charakterystyka jednego z bojarów XVII w.) A. Zaozierskij — Buntownicy (epizod z powstania pugaczowskiego); L. Fejgin — Z historji rosyjsko-francuskich stosunków (historja zawarcia tajnej umowy z dn. 3 III.1859 r. pomiędzy Napoleonem III a Aleksandrem II, gwarantującej Francji na wypadek wojny z Austrją przychylną neutralność Rosji). Na końcu znajduje się bogaty dział sprawozdań.

Rossija i Zapad. Istoriczeskii sbornik pod riedakcjej prof. A. I. Zaozierskiego. Pietierbug, 1923. Str. 212.

Jest to szereg artykułów z historji Rosji i powszechnej. Mamy tu następujące prace: prof. A. Sawin: Mikołaj I i Fryderyk Wilhelm IV (na podstawie korespondencji zachowanej w dawnej bibljotece cesarskiej); Z. Wulich— Ze świata stosunków handlowych w Moskwie XVII w.; Prof. A Zaozierskij — Ekspedycja na Madagaskar za panowania Piotra Wielkiego; B. Brik — Pochodzenie słowa „Ruś"; G. Fiedotow — „Bogowie podziemni" (synteza katolickiej kultury Rzymu z religijnemi kultami średniowiecznych społeczeństw barbarzyńskich); M. Prisiołkow —„Walka dwóch światopoglądów„ (pierwiastki greckie i bułgarskie w pierwotnem chrześcijaństwie na Rusi); B. Romanow — „Witte w przededniu wojny rosyjsko-japońskiej" (zebrany tutaj został cały materjał do walki Wittego z Biezobrazowym i jego wspólnikami).

Na końcu obszerny dział sprawozdań i przeglądy literatury do zagadnień: 1) sprawa genezy francuskiego miasta i 2) nowe prace z historji idei XVIII w.

How the war began in 1914 being the diary of the Russian Foreign Office, 3—20 (old style) of July 1914. Translated by major W. Cyprian Bridge. London, 1925, Allen. Str. 122.

Książka ta jest tłumaczeniem urzędowego dziennika b. rosyjskiego ministerstwa spraw zagranicznych za czas od 3 do 20 lipca starego stylu (16 lipca— 2 sierpnia) 1914 r., redagowanego z dnia na dzień przez ówczesnego szefa kancelarji ministerstwa barona Schillinga na podstawie osobistych spostrzeżeń, oraz uwag ministra Sazonowa co do wypadków, poprzedzających bezpośrednio wybuch wojny światowej, jak i co do pierwszych dni wojny.

Angielskie tłumaczenie tego dokumentu, ogłoszonego przez sowiecki „Krasnyj Archiw" w 1923 r., poprzedzone jest przedmową b. ministra Sazonowa i bar. Schillinga, którzy nie podnoszą zasadniczych zastrzeżeń przeciwko autentyczności dziennika.

DURHAM EDITH. — *The Serajewo crime. London, 1925, Allen. Str. 208.*

Książka o charakterze propagandowym, mająca na celu zbadanie przyczyn zabójstwa austrjackiego następcy tronu arcyksięcia Franciszka Ferdynanda w Serajewie w czerwcu 1914 r. i ustalenie odpowiedzialności za ten zamach.

Autorka, opierając się na zeznaniach, zebranych osobiście na miejscu lecz niedostatecznie sprawdzonych, oraz na niepewnych anonimowych opowiadaniach w prasie, a powodowana widoczną antypatją do ludności serbskiej, o współudział w zamachu oskarża rządy serbski i rosyjski.

Ta wybitnie tendecyjna książka, napisana z pominięciem metod badań historycznych, spotkała się z rzeczową krytyką Seton-Watsona w studjum pod tytułem „Serajewo. A study on the origins of the Great War.".

SETON-WATSON R. W. — *Serajewo A study on the origins of the Great War. London, 1926, Hutchinson. Str. 303.*

W gruntownem studjum polityczno-historycznem autor, wybitny historyk i znawca stosunków bałkańskich, rozpatruje zagadnienie odpowiedzialności za wywołanie wojny światowej oraz za bezpośredni do niej powód, jakim było zabójstwo austrjackiego następcy tronu arcyksięcia Franciszka Ferdynanda w czerwcu 1914 r. w Serajewie.

Seton-Watson oskarża Austrję o parcie do wojny, a Niemcy o uniemożliwienie interwencji ze strony trybunału w Hadze i lokalizacji konfliktu; stwierdza na podstawie osobiście przeprowadzonych badań—brak bezpośredniej winy rządu serbskiego w zamachu serajewskim, oraz fakt, że wobec sytuacji Serbji w 1914 r. wojna z Austrją była dla Serbji niepożądaną; natomiast nie przeczy pośredniej winie rządu serbskiego, mającej swe źródło w rywalizacji partyjnej premjera Pasicza z Jowanowiczem

Pomimo swej sympatji serbskiej, autor traktuje sprawę rzeczowo i krytycznie

Książka ta stanowi jednocześnie krytykę tezy, wysuniętej w pracy miss Edith Durham p. t.: „The Serajewo crime".

STADEN H.—*O Moskwie Iwana Groznogo. Zapiski niemca opricznika. Leningrad, 1925, Izdanije M. i S. Sabasznikowych. Str. 183.*

Jest to rosyjski przekład, znajdującego się w archiwum państwowem w Hannowerze, rękopisu Henryka v. Staden (Moscoviter Land und Regierung), jednego z Niemców w służbie Iwana Groźnego. Zapiski jego zawierają nader ciekawe i ważne materjały, dotyczące panowania Iwana Groźnego i poczynionych przezeń reform, rzucając nowe światło na szereg zagadnień, a zwłaszcza na sprawę t. zw. „opriczniny".

Książkę poprzedza artykuł wstępny I. Połosina p. t „Zachodnia Europa i Moskwa w XVI stuleciu", poczem idą właściwe zapiski Stadena, podzielone na następujące rozdziały: I—Podanie do cesarza Rudolfa; II—Plan podboju Moskwy i uczynienia z niej prowincji cesarskiej; III—Kraj i rząd moskiewski; IV — Jak wielki książę podbił Kazań i Astrachań; V—Autobiografja Henryka v. Stadena. Na końcu książki znajdują się indeksy osób i miejscowości z (objaśnieniami) oraz bibljografja.

MICKIEWICZ WŁADYSŁAW—*Pamiętniki. T. II. 1862—1883. Warszawa, 1927, Gebethner. Str. 441.—C.B.W. sygn. 110.953/II.*

Drugi tom pamiętników (zob *Wojsk Wiadom. Bibl. t. III nr. 4 str. 11*) obejmuje czasy powstania styczniowego. Autor wyruszywszy z Konstantynopola przejeżdża Ukrainę, Wołyń, Moskwę i Litwę. Wrażenia, które zdobywa podczas pobytu w różnych dworach, świadczą o poważnem napięciu polskich uczuć patrjotycznych w różnych punktach dawnej Rzplitej Polskiej. Mocno osobiste, niemniej bardzo ciekawe charakterystyki działających osób, Mierosławskiego, Ks Ludwika Napoleona, Lubomirskiego, Wysockiego, Czartoryskiego, Herzena, Bakunina, Mazziniego i t. d. wnoszą dużo ożywienia do tych pamiętników. Udział Wł. Mickiewicza w powstaniu ogranicza się do roli agenta Rządu Narodowego w Szwecji, gdzie jednak nie umiał pogodzić instrukcyj Rządu Narodowego z własnemi, bardzo osobistemi poglądami politycznemi.

DAWATZ W.—*Fünf Sturmjahre mit General Wrangel. Berlin, 1927, Verlag für Kulturpolitik. Str. 249.—C B.W. sygn. 112. 440/II.*

Autor przedstawia nam losy armji gen. Wrangla po opróżnieniu Krymu wskutek klęski, zadanej przez wojska bolszewickie. Książka porusza właściwie dwa główne zagadnienia a więc najpierw stanowisko i zasługi gen. Wrangla, dzięki któremu armja emigrantów potrafiła mimo bardzo skomplikowanego położenia zachować spoistość i niezależność partyjną, a następnie opisuje samo rozmieszczenie owej armji na emigracji. Część pierwsza zapoznaje nas w formie bardzo żywej ze sporami i planami różnych odłamów politycznych emigracji rosyjskiej, co do owładnięcia tak ważnego czynnika jak wojsko, część druga zaś roztacza obraz doli i niedoli likwidowanych oddziałów, przemiany ich na kolumny robocze, pertraktacje co do tego z różnemi państwami i ustalenie ostatecznie trzech większych zbiorowisk osiedleniowych a mianowicie na Węgrzech, w Bułgarji a przedewszystkiem w Jugosławji.

Zarówno sam fakt istnienia tej emigracyjnej armji, jak forma tej likwidacji oraz warunki, w których była ona zmuszona przekształcać się, przypo-

mina niezmiernie żywo ciężkie przeżycia naszych oddziałów, zmuszonych w r. 1831 porzucić rodzimy kraj i utworzyć t. zw. Wielką Emigrację Polską.

Das Zaristische Russland im Weltkriege (Beiträge zur Schuldfrage). Berlin, 1927. Deutsche Verlagsgesellchaft für Politik und Geschichte. Str. LXI, 337. — C.B.W. sygn. 112. 437/II.

Wydawnictwo to, podające w niemieckiem tłumaczeniu akta, zawarte w rosyjskiem Archiwum Min. Spr. Zagr., a dotyczące wzięcia udziału w wojnie światowej przez Turcję, Bułgarję, Rumunję i Włochy, stanowi ważny przyczynek do dziejów dyplomacji europejskiej w okresie od sierpnia 1914 do sierpnia 1916 r. Zawiera więc ono niezwykle ciekawe materjały do przetargów prowadzonych przez główne państwa walczące, a to celem przeciągnięcia wymienionych państw na swoją stronę. Najwięcej materjału przynosi wydawnictwo do zachowania się Bułgarji, Rumunji i Włoch, a mniej odnośnie Turcji. W przetargach tych, w których każdorazowo brali udział wszyscy członkowie obu grup walczących, występuje wyraźnie płaszczyzna zainterewań danych państw, środki i metody, jakie stosowano oraz okoliczności współdziałające w przetargu Wydawnictwo zaopatrzono obszernym wstępem oraz chronologicznem ugrupowanieniem wykazu aktów a to według czterech grup: 1) Rosja i Turcja, 2) Rosja i Bułgarja, 3) Rosja i Rumunja, 4) Rosja i Włochy. W zakończeniu znajduje się spis osób, występujących w aktach z podaniem ich oficjalnego stanowiska.

PAUL JOHANNES, *Dr. — Gustaf Adolf. Bd. I. Schwedens Aufstieg zur Grossmachtstellung. Leipzig, 1927, Verl. Quelle. Str. 170.—C. B. W. sygn. 112.428/II.*

Dzieło to należy w całości do historji politycznej, a wojskową działalność Gustawa Adolfa rozważa tylko jako przejawy jego myśli politycznej. Czy w następnych tomach, mających objąć kulminacyjny punkt działalności Gustawa Adolfa, jako wodza, zajdzie zmiana – niewiadomo. Autor przechodzi w I tomie dzieje Szwecji od końca XVI w, kładąc główny nacisk na jej politykę zewnętrzną, jakkolwiek i stosunki wewnętrzne podlegają rozpatrzeniu Tom ten obejmuje działalność Gustawa Adolfa do r. 1625 i rozpada się na następujące rozdziały: Szwecja w okresie wojen religijnych; Szwecja w walce o spadek po Zakonie Krzyżackim; Szwecja pod starszymi synami Gustawa Wazy; Zygmunt i książe Karol; Karol IX; Polityka zagraniczna Karola IX; Pierwsze lata panowania Gustawa Adolfa (1611—1617); Powtórny wybuch wojny polskiej; Szwecja jako rywal Danji w Niemczech Północnych; Państwa Skandynawskie wybuch wojny trzydziestoletniej.

MATTER PAUL, *Prof.—Cavour et l'Unité Italienne. Paris, 1927, Alcan. Str. 499. — C. B. W. sygn. 111.948/II.*

Autor szeregu dzieł z okresu ruchów rewolucyjnych około połowy XIX w. a zwłaszcza ruchów, zmierzających do uwolnienia Włoch od obcych i zjednoczenia ich w rękach królów Sabaudji i Piemontu—poświęcił niedawno dwa tomy Cavourowi a to p. t. Cavour et l'Unité italienne. T. I. Avant 1848 oraz T. II. 1848 –1856 (Paris 1922—25). Obecne dzieło obejmuje najciekawszy okres działalności Cavoura t. j. okres 1856 — 1861 r.

W dziele tym, rozbitem na 9 rozdziałów, omawia autor wstępne kroki Cavoura, zmierzające głównie do obudzenia świadomości narodowej na całym półwyspie włoskim, przy równoczesnem zręcznem sparaliżowaniu ruchów powstańczych, mających separatystyczne dążenia; następnie przechodzi urabianie opinji francuskiej i przychylności Napoleona III na rzecz polityki cavourowskiej; dalej omawia przygotowania do wojny z r. 1859 oraz przebieg wojny, zakończonej nieoczekiwanym dla Włoch co do rezultatów pokojem; przechodzi następnie okres półrocznej dymisji Cavoura, jego powrót do służby, akcję około zjednoczenia Włoch aż po Sycylję i ostatnie miesiące jego pracy.

POINCARÉ RAYMOND — *L'Union Sacrée. 1914. (Au service de la France T. IV). Paris, 1927, Plon. Str. 551. — C. B. W. sygn. 110.826/II.*

Czwarty tom dzieła Poincarego zawiera okres czasu od 1 stycznia do pierwszych dni sierpnia 1914 r., a więc okres nadzwyczaj doniosły w dziejach świata. Obejmuje tedy obraz stosunków bałkańskich, rozszerzenia się wpływów niemieckich na wewnętrzne stosunki francuskie, posunięcia polityczne w kierunku Anglji i Rosji, wizytę króla angielskiego i króla duńskiego w Paryżu, wpływ wiadomości o mordzie serajewskim na opinję francuską i rząd francuski wyjazd Poincarego do Rosji, rzut oka na tok spraw politycznych w miesiącu lipcu zarówno wśród mocarstw centralnych jak i Ententy oraz wybuch wojny.

Jak poprzednie tomy—stanowi ten tom pierwszorzędnej wartości dzieło, napisane przytem z wielkim talentem literackim.

NOWAK KARL FRIEDRICH — *Versailles. Berlin, 1927, Verlag für Kulturpolitik. Str. 345. — C. B. W. sygn. 112.433/II.*

Książka ta jest poświęcona opisowi przebiegu pertraktacyj w sprawie t. zw. II. Pokoju Wersalskiego. Autor oparł się przytem na wiadomościach, dostarczonych mu przez naocznych świadków tych zdarzeń lub też przez głównych aktorów a w tem przez mężów stanu, dyplomatów i wyższych wojskowych; równocześnie czerpał autor z aktów zarówno tajnych i publicznych jak i z prywatnych notatek; wreszcie otrzymał do swej dyspozycji dwa ciekawe dokumenty, a mianowicie t zw. dokument z Fontainebleau, stanowiący projekt pokojowy Lloyd George'a oraz koncept mowy niemieckiego ministra Brockdorffa-Rantzaua.

Nowak jest autorem następujących książek: „Der Weg zur Katastrophe" (C. B. W. sygn. 3.663/II) „Der Sturz der Mittelmachte" (C. B. W. sygn. 21.603/II) oraz Chaos (C. B. W. sygn. 24.175/II); w książkach tych podobnie, jak i w ostatniej, materjały źródłowe mają znaczenie pomocnicze, dzieła bowiem wzmiankowane stoją na pograniczu studjum historycznego i utworu literackiego. Książka omawiana rozpada się na następujące rozdziały 1) Złożenie broni, 2) Reformatorzy swiata, 3) Technika konferencyj, 4) Liga Narodów, 5) Etyka i kolonie, 6) Wilson tryumfator, 7) Lloyd George w trudnej sytuacji, 8) Amerykańscy mężowie stanu, 9) Cienie Monroego, 10) Program Francji, 11) Wilsona drugie oblicze, 12) Upadek ideałów, 13) Zwycięstwo, 14) Godzina zemsty, 15) Walka przeciw traktatowi pokojowemu, 16) Poddanie się.

Książkę czyta się z zainteresowaniem.

POMIANKOWSKI JOSEPH *Feldmarschleut. — Der Zusammenbruch des Ottomanischen Reiches. Erinnerungen an die Türkei aus der Zeit des Weltkrieges. Zürich, 1927, Amalthea-Verlag. Str. 444.—C. B W. sygn. 112. 381/II.*

Gen. Pomiankowski, przebywał w Konstantynopolu, jako austrjacki attaché wojskowy od r. 1909 aż do końca istnienia monarchji austryackiej. Zarówno więc długi pobyt w tem środowisku, jak instrukcja zobowiązująca austrjackich attaché wojskowych do składania szefowi Sztabu Generalnego raportów nie tylko z dziedziny zagadnień wojskowych ale i ogólnej polityki, jak wreszcie znaczenie Konstantynopola w kręgu polityki ogólnoświatowej, dozwoliły autorowi objąć swemi wspomnieniami szeroki zakres zagadnień. Coprawda oddalony od bezpośredniego zetknięcia się z frontem porusza autor tylko sprawy ogólnej i wojskowej polityki, ograniczając wiadomości czysto wojskowe do ogólników i do zobrazowania wpływu, jaki miało zmieniające się położenie wojenne na stosunki polityczne i na wojskowo-organizacyjne posunięcia tureckie. Trochę więcej szczegółów wojskowych wnosi autor do udziału wojsk austrjackich w walkach na froncie tureckim.

Dzieło gen. Pomiankowskiego należy raczej do literatury politycznej, aniżeli wojskowej.

Naogół bardzo—może za bardzo—wstrzemięźliwy w sądach i przedstawianiu sytuacji, staje się autor szczerszy w osądzaniu roli, jaką Niemcy odegrali w Turcji podczas wojny światowej. Rola ta — zdaniem autora—nie była dla Turcji korzystna.

Książka, ożywiona kilkudziesięciu fotografjami najwybitniejszych przedstawicieli Turcji i zagranicznego świata dyplomatycznego oraz scen opisanych w książce, rozpada się na następujące ustępy: I—Położenie Turcji przed wojną światową, (w rozdziale tym omawia autor znaczenie Turcji w wojnie światowej, rzuca charakterystykę ważniejszych osób oraz stosunków wewnętrznych tureckich; opisuje reorganizację armji tureckiej i udział w tem Niemiec) II — Wojna w roku 1914 (w rozdziale tym opisuje wybuch wojny oraz pierwsze poruszenia na froncie tureckim zarówno ze strony tureckiej jak Anglji), III — Rok 1915 (omawia kampanję dardanelską); IV — Rok 1916 (plany operacyjne Enver Paszy oraz stosunki gospodarcze w Turcji); V—Rok 1917 (operacje na frontach palestyńskim, bagdadzkim i kaukaskim); VI—Rok 1918 (rozdział ten poświęca omówieniu pokoju brzeskiego, ekspedycjom kaukaskim oraz katastrofalnej formie likwidacji wojny na froncie tureckim); VII—Od rozejmu do powrotu do kraju (w rozdziale tym opisuje przeprowadzenie repatrjacji wojsk austrjackich).

NIEMANN ALFRED—*Revolution von oben, Umsturz von unten. Entwicklung und Verlauf der Staatsumwälzung in Deutschland 1914—1918. Berlin, 1927, Verlag f. Kulturpolitik. Str. 448.—C. B. W. sygn. 112. 439/II.*

Wyszedłszy z założenia, że podobne zjawiska jak rewolucja niemiecka, dzięki swej złożoności, nie mogą być objektywnie oświetlone bezpośrednio po ich staniu się i że osoby, które w nich odgrywały dominującą rolę, nie są w możności niesubjektywnie na nie patrzeć—dochodzi autor do przeświadczenia, że mimo ogromnej ilości literatury pamiętnikarskiej, fakty te są do dziś niedostatecznie oświetlone. Rozstrząsnąwszy tedy zasady ruchów rewolucyjnych wogóle, a prądów wolnościowych i rewolucyjnych w Niemczech w szczególności, wskazuje autor źródła powstania rewolucji t. j. niemiecką, nieumiejętność pogodzenia teorji naukowych z potrzebami kraju, wielką podatność na wpływy zewnętrzne doskonałą organizację propagandy niemieckiej, błędne pojmowanie uprawnień parlamentaryzmu, rywalizację władz cywilnych z wojskowemi i t d. Następnie przechodzi kolejno najważniejsze wypadki polityczne od r. 1917 a specjalnie w końcowym okresie wojny. Autor, obok samodzielnego oświetlenia tych faktów, przynosi dużo oficjalnych i prywatnych materjałów źródłowych, które motywują jego stanowisko.

Les Alliés contre la Russie avant, pendant at après la guerre mondiale, par Zaiontchkovsky, A. Anders, V. Egorieff, E. Schwede, S. Loukirsky, A. Stahl, P Bykoff, V. Novitsky, A. Bazarevsky, P. Zakharoff, M Bonch-Broujevitch, A. Snesareff, F. Kostiaeff, M Svetchnikoff, N. Kakourine, Slachtcheff. — Préface de Victor Margueritte. Paris, 1926, André Delpench Str. XVI, 392.

Dzieło to, tłumaczone z rosyjskiego, stanowi zbiorową pracę kilkunastu byłych oficerów carskich, będących obecnie w służbie sowieckiej, którzy w związku ze sprawą uregulowania przedwojennych i wojennych długów rosyjskich zaciągniętych we Francji, usiłują dowieść, że Francja jest dłużnikiem, nie zaś wierzycielem Rosji.

Wywody swoje autorzy opierają na tem, że Francja udzieliła Rosji pożyczek przed wojną wyłącznie w celu zapewnienia sobie przymierza rosyjskiego na wypadek wojny między Francją a Niemcami, że podczas wojny Rosja była narzędziem w rękach Francji, która wyzyskała operacje swego sprzymierzeńca, że zaopatrzenie wojskowo-techniczne Rosji przez jej sprzymierzeńców było niedostateczne, wskutek czego ponoszą oni w wielkim stopniu odpowiedzialność za rosyjskie niepowodzenia wojenne, że po wojnie sprzymierzeńcy podzielili się zdobyczą bez udziału Rosji, którą następnie postanowili obrabować przy pomocy Judienicza, Dienikina, Wrangla i Kołczaka, wreszcie, że otrzymawszy odpowiednie odszkodowania wojenne, sprzymierzeńcy nie mogą siebie uważać za poszkodowanych.

Natomiast autorzy zupełnie pomijają nieudolność dowódców rosyjskich, nieład i marnotrawstwo wewnątrz Rosji, fakt że terytorjum rosyjskie pozo-

stało nietknięte podczas wojny, odbywającej się na ziemiach polskich, litewskich i łotewskich oraz że Niemcom Rosja spłaciła daninę w złocie.

Pomimo swoją bardzo wyraźną tendencyjność, książka jest ciekawa z uwagi na zawarte w niej liczne dokumenty wojskowe i dyplomatyczne.

Matieriały po istorii franko-russkich otnoszenij za 1910—1914 gg. Sbornik siekrietnych diplomaticzeskich dokumientow bywszego impieratorskogo rossijskogo ministierstwa inostrannych dieł. Moskwa, 1922. Str. 733. — C. B. W. sygn. 66.488/II.

Wydawnictwo to stanowi zbiór około 900 tajnych dokumentów dyplomatycznych b carskiego ministerstwa spraw zagranicznych, dotyczących polityki europejskiej ostatnich 5-ciu lat okresu przedwojennego i zawierających materjał do dziejów stosunków francusko-rosyjskich w tych latach. Zbiór ten ogłoszony został przez rząd sowiecki, który czyni nadal poszukiwania w moskiewskich archiwach państwowych.

Książka zawiera teksty poufnych pism i depesz od przedstawicieli dyplomatycznych Rosji w różnych państwach (głównie w Paryżu), przedstawicieli rządu francuskiego i dyplomatów francuskich, oraz do tych osób od rosyjskiego ministerstwa spraw zagranicznych, raportów i memorjałów, 5 facsimile pism (prezydenta republiki francuskiej Poincarego do Mikołaja II z 1913 r. ambasadora rosyjskiego w Paryżu Izwolskiego do ministra spraw zagranicznych Sazonowa z 1913 r, ambasadora Francji w Petersburgu Paleologue'a do prezesa rady ministrów francuskich Doumergue'a z kwietnia i maja 1914 r, Izwolskiego do Sazonowa z dnia 31 lipca 1914 r.), tekst bruljonu pisma Mikołaja II do Poincaré'go z 1913 r., teksty 3-ch protokułów konferencyj szefów francuskiego i rosyjskiego sztabu generalnego z 1911—1913 r w sprawie konwencji wojskowej między Francją a Rosją i t. d.

HISTORJA WOJENNA.

KORGANOFF G., *gén.—La participation des Arméniens à la guerre mondiale sur le front du Caucase (1914 — 1918). Paris, 1927, Massis. Str. 209. — C. B. W. sygn 112.370/II.*

Zarys historyczny udziału Ormian w wojnie światowej po stronie koalicji, oparty na źródłach urzędowych i wojskowej literaturze niemieckiej i francuskiej.

Autor, b. szef sztabu frontu kaukaskiego, omawia utworzenie legjonów ormańskich w rosyjskiej armji na Kaukazie, udział ich w walkach na Kaukazie i w Persji, utworzenie korpusu ormiańskiego po odejściu wojsk rosyjskich z Kaukazu w 1917 r. i samodzielne działania Ormian w 1917 — 1918 r., konferencję w Trebizondzie i ogłoszenie niepodległości Transkaukazji, operacje pod Karsem i Erywaniem oraz współdziałanie anglików pod dowództwem gen. Dunsterville.

Gen. Korganoff wykazuje, że Ormianie przyczynili się do opóźnienia o 7 miesięcy upadku Transkaukazji.

MARTYNOW E. — *Carskaja armija w fiewralskom pieriewerotie. Leningrad, 1927, Izdanije Nauczno-Ustawnogo Otdieła Sztaba R. K. K. A. Str. 212.*

Książka b. gen. Martynowa, wydana w 10-tą rocznicę rewolucji marcowej, poświęcona jest roli, jaką odegrało w tej rewolucji wojsko. Autor zebrał i wykorzystał w swej pracy ogromny materjał archiwalny. Najciekawsze są rozdziały I. p. t. „Wojsko przed rewolucją" oraz IV i V, poświęcone opisowi powstania zbrojnego w Petersburgu. Praca Martynowa wywołała duże zainteresowanie wśród marksistów rosyjskich. Opinje były rozbieżne: Rabinowicz i Botner wypowiedzieli się dosyć ostro przeciwko książce, podczas gdy Goriew i Tołstoj ustosunkowali się do niej przychylnie.

FRAUENHOLZ EUGEN, *Dr. Mjr. a. D. — Deutsche Kriegs-und Heeresgeschichte in den Umrissen dargestellt. München — Berlin, 1927, Oldenburg. Str. X, 324. — C. B. W. sygn. 112.427/II.*

Autor, docent uniwersytetu w Monachjum, stara się tą książką wypełnić lukę w obrębie literatury niemieckiej, dotyczącą historji wojennej całości Niemiec; równocześnie pragnie autor dać swym słuchaczom niezbędny podręcznik do nauki. Autor korzysta dużo z obecnej literatury wojskowej, dotyczącej wojskowości poszczególnych krajów niemieckich, w wielu jednak punktach daje własne wyniki w tym zakresie. Książka rozpada się na 5 rozdziałów, a mianowicie: 1) Wojsko germanów od 113 do 900 po Chr. (organizacja i wojny) 2) Rycerstwo feudalne od 900 do 1500 (organizacja i wojny), 3) Wojska zaciężne od 1500 do 1650 (organizacja i wojny; wojska trzydziestoletniej wojny), 4) Wojska stałe od 1650 do 1800 (organizacja, korpus oficerski, zewnętrzna organizacja wojska, rodzaje broni, wewnętrzna organizacja, uzbrojenie, oporządzenie i umundurowanie, taktyka i strategja, wojny); 5) Wojska poborowe od 1800 do obecnej doby (epoka napoleońska, oraz epoka reakcji i wzrostu Prus od 1815—1866, lata 1867—1918). organizacja, korpus oficerski, zewnętrzna organizacja wojska, rodzaje broni, uzbrojenie, umundurowanie, oporządzenie, służba zdrowia, duszpasterstwo, administracja, tabory, sądownictwo, taktyka i strategja, wojny.

SACHAROW K., *gen. lejt.—Biełaja Sibir (Wnutrienniaja wojna 1918—1920 goda). München, 1923. Str. 324.—C. B. W. sygn. 112.443/II.*

Książka zawiera wspomnienia gen Sacharowa, dowódcy 3 armji a później frontu wschodniego wojsk kołczakowskich, o wojnie domowej w Syberji. Pisana jest bardzo subjektywnie. Autor, krańcowy monarchista z przekonań, ma nader ograniczony i jednostronny pogląd na wypadki. Jedynemi przyczynami niepowodzenia akcji adm. Kołczaka były według niego z jednej strony brak wyraźnego hasła monarchistycznego, z drugiej zaś knowania socjalistów i wogóle całej liberalniejszej części społeczeństwa, którą Sacharow niemal identyfikuje z bolszewikami. Bardzo niechętnie odnosi się do działalności oddziałów sprzymierzonych, przytaczając szereg przykładów wykazujących, że zachowywały się one na Syberji jak w kraju podbitym Zwłaszcza nienawistni są mu Czesi, natomiast względnie przychylnie wspomina 5 dywizję polską.

Książka składa się z następujących rozdziałów I — Walka o władzę; II — Wojsko i tył; III — Bohaterstwo wojska; IV — Zdrada tyłu; V — Korpus czesko-słowacki; VI — Syberyjska wyprawa lodowa (odwrót resztek wojska kołczakowskiego przez zamarznięty Bałkaj z Krasnojarska do Wierchnieudinska): VII — Epilog.

BAUR H., *Obstlt. — Deutsche Eisenbahner im Weltkriege 1914 — 1918. Mit 139 Abbildungen, 9 Skizzen und 4 Übersichtskarten. Stuttgart, 1927, Belser. Str. VIII, 124. — C. B. W. sygn. 112 412/II.*

Obok oficjalnego dzieła, poświęconego kolejnictwu niemieckiemu „Das deutsche Feldeisenbahnwesen". Bd. I. (C.B.W. sygn. 110 006/II), a obejmującego około połowy pierwszego roku wojny, wydaje b. dowódca kolejnictwa niemieckiego na froncie wschodnim, ppłk. Baur monografję, poświęconą działalności tego kolejnictwa w okresie wojny światowej. Ukazanie się tych wydawnictw oraz motywy przywiedzione przez wydawców mówią jak doniosłą rolę odegrało kolejnictwo w czasie tej wojny, w jakim stopniu wszystkie operacje, a więc zarówno o charakterze lokalnym jak i strategicznym, zależne były od sprawności tego kolejnictwa. Mimo też przygotowania licznego i odpowiedniego t. j. technicznie wykształconego personelu w czasie pokoju i mimo specjalnego wyszkolenia, jakie ten personel przechodził — te zadania, jakie mu wojna światowa postawiła, były zaskakujące, a rezultaty osiągnięte tem więcej godne uznania.

Autor przedstawia więc zadania i organizację wojsk kolejowych przed wojną, ich mobilizację i pracę w okresie koncentracji. Następnie opisuje ich działalność w kraju okupowanym, współdziałanie przy operacjach i to zarówno

wojny ruchowej jak i pozycyjnej; dalej prace kolejowe na terenie Królestwa Polskiego w r. 1915/16; działalność w okresie bitwy nad Somme'ą w 1916 r.; czynności na froncie wschodnim oraz na froncie zachodnim w latach 1916—18, a zwłaszcza przeprowadzenie odwrotu.

O ogromie tych zadań mówi najlepiej ilość personelu, zajętego w dziale kolejnictwa, wynoszącego 442.000 osób.

MURTAZIN M. — *Barszkirja i barszkirskije wojska w graždanskuju wojnu. Leningrad, 1927, Izdanije Wojennoj Tipografii Uprawlenija Dielami Narkomwojenmor. i R. W. S. S. S. S. R. Sztab R. K. K. A. Naucrno-Ustawnoj Otdieł. Str. 214, 1 mapa. — C. B. W. sygn. 76. 750/II.*

Książka Murtazina, twórcy i dowódcy baszkirskiej brygady kawalerji, składa się z 2 części, z których pierwsza poświęcona jest historji narodu baszkirskiego, druga zaś roli oddziałów baszkirskich w wojnie domowej. Jest to ciekawy i ważny przyczynek do tworzenia się oddziałów narodowych w wojsku sowieckiem i stosunku do nich wyższych dowództw. Na uwagę zasługuje podkreślenie przez Murtazina szeregu zapędów nacjonalistycznych wśród pewnej części władz sowieckich, które doprowadziły w rezultacie do krwawych starć pomiędzy Baszkirami a oddziałami sowieckiemi. Redakcja w przedmowie i przypisach zaznacza, że uważa tego rodzaju stawianie sprawy za zbyt jednostronne. Zdaniem jej starcia sowiecko - baszkirskie były uwarunkowane szeregiem czynników walki klasowej, które Murtarin zanadto upraszcza.

Część pierwsza książki (Historja narodu baszkirskiego) składa się z 6 rozdziałów: I—Od okresu koczowniczego i podlegania Złotej Ordzie do panowania rosyjskiego; II—Panowanie rosyjskie i okres wielkich powstań narodu baszkirskiego; III—Organizacja i warunki życia Baszkirów w okresie kolonizacji rosyjskiej; IV—Okres rewolucji i kiereńszczyzny; V—Rewolucja listopadowa w Baszkirji; VI—Pod panowaniem Dutowa i Kołczaka.

Część druga (Wojsko baszkirskie w wojnie domowej) złożona jest z 5 rozdziałów: I — Sytuacja ua początku współdziałania oddziałów baszkirskich z sowieckiemi; II — Działania Baszkirów na frontach wschodnim i uralskim; III — Działania oddziałów baszkirskich na froncie piotrogrodzkim; IV — Samodzielna baszkirska brygada kawalerji na froncie polskim; V — Walka z wewnętrzną kontrrewolucją.

La bataille du Jutland racontée par les combattants. Recits et documents photographiques de 60 Officiers et hommes d'équipage de la Grand Fleet recueillis par M M. Fawcett. H. W. et Hooper G. W. officiers de réserve de la marine britannique. Paris, 1927, Payot. Str. 323.—C. B. W. sygn. 112. 257/II.

Dzieło to, zawiera tłumaczony z angielskiego, opis bitwy morskiej z dnia 31 maja 1916 r. między flotą Wielkiej Brytanji pod dowództwem admirała Jellicoe a flotą niemiecką koło Jutlandji, na podstawie opowiadań 60 uczestników tej bitwy, oficerów i szeregowych angielskiej marynarki wojennej.

Opowiadania te, napisane bądź to wkrótce po bitwie, bądź też później na podstawie notatek sporządzanych podczas bitwy, illustrujące ją zdjęcia fotograficzne, zostały zestawione w porządku chronologicznym wydarzeń przez 2 oficerów rezerwy angielskiej marynarki wojennej Fawcetta i Coopera.

Na końcu książki podany jest indeks alfabetyczny statków, z których pochodzą poszczególne opowiadania, ze wskazaniem rozdziałów i stronic. książki gdzie opowiadania te zostały umieszczone.

BONCZ - BRUJEWICZ M. — *Potieria Galicii w 1915 godu, Czast' II. Katastrofa w 3-ej armii. Leningrad, 1926, Uprawlenije po issledowaniju i ispolzowaniju opyta wojn pri Sztabu R. K. K. A. Str. 268.—C. B. W. sygn. 76.38/II i 112.078/II.*

Książka ta, stanowiąca dalszy ciąg pracy tego autora p. t. „Potiera nami Galicii w 1915 roku. Czast' I. Czieriez Karpaty w Wiengriju zimoju 1915 goda" (patrz Wojskowe Wiadomości Bibljograficzne t. III. Nr. 1 str. 15), omawia plan i przeprowadzenie rosyjskiej operacji karpackiej w okresie od

kwietnia do czerwca 1915 r. oraz wpływ sprzymierzeńców na jej koncepcję i przebieg.

Gen. Boncz-Brujewicz, który z polecenia rosyjskiego naczelnego dowództwa przeprowadzał wywiad na froncie południowo-zachodnim, pracę swoją oparł zarówno na własnych spostrzerzeniach, jak i na urzędowych rosyjskich źródłach, oraz powołuje się na autorów obcych (Falkenhayn, Hindenburg, Ludendorff, Paleologue, Buchanan).

Autor rozpatruje przyczyny niepowodzenia operacji, podkreśla brak określonego planu i decyzji naczelnego wodza rosyjskiego, oparcie koncepcji operacji na względach politycznych z pominięciem warunków strategicznych, brak ścisłego rozgraniczenia zobowiązeń międzysojuszniczych, nacisk sprzymierzonych na Rosję i lekceważenie interesów rosyjskich dla urzeczywistnienia fantastycznych planów operacyjnych i zobowiązań sojuszniczych, wreszcie szafowanie materjałem ludzkim przez dowódcę frontu południowo-zachodniego, który wykazał brak woli oraz inicjatywy.

Stwierdzając, że operacja karpacka wstrzymała wykonanie planu działań rosyjskich na froncie północno-zachodnim i na lewym brzegu Wisły, autor dochodzi do wniosku, że stanowi ona początek końca potęgi Rosji.

Książka zawiera liczne rozkazy, meldunki, O. de B. 3-ej armji rosyjskiej, stany liczebne i kolejne miejsca postoju jei formacyj, 4 mapki oraz wykaz 156 urzędowych źródeł rosyjskich.

Das deutsche Feldeisenbahnwesen. Bd. I. Die Eisenbahnen zu Kriegsbeginn. Mit 14 Karten und Skizzenblättern. Berlin, 1928, Mittler. Str. XIV, 247, 12 tablic.— C. B. W. sygn. 110.006/II.

Niemieckie Archiwum Państwowe (Reichsarchiv) przystąpiło do opracowania działalności kolejnictwa w okresie wojny światowej. Opracowanie to ma objąć szereg tomów, z których wydano obecnie pierwszy. Tom ten opisuje działalność niemieckiego kolejnictwa na początku wojny, a w szczególności zadania jego w okresie mobilizacji i koncentracji, dalej organizację jego i udział w czasie wojny ruchowej. Opracowanie to obejmuje odnośnie zachodu — okres czasu do połowy listopada 1914, a odnośnie wschodniego frontu — okres do wiosny 1915. Położono przytem główny nacisk na kolejnictwo na terenach okupowanych, dotykając narazie krajowego kolejnictwa tylko o tyle, o ile współdziałało bezpośrednio w operacjach wojennych, a projektując dla niego osobny tom. Również pominięto na razie działalność kolejnictwa austro-węgierskiego. Wydawnictwo p. t. „Das deutsche Feldeisenbahnwesen“, przedstawia pierwszorzędną wartość, jako nieodzowny klucz do zrozumienia całej strategji niemieckiej i złączonych z nią wysiłków umożliwiających dzięki sprawności kolejnictwa niemieckiego przerzucanie wojsk z jednego na drugi front, gromadzenie ich w zagrożonych punktach i t d.

Tom I obejmuje następujące rozdziały: 1) Koleje w czasie mobilizacji i koncentracji; 2) Organizacja polowego kolejnictwa w początku wojny; 3) Koleje na froncie zachodnim w czasie wojny ruchowej 1914 r., tj. zniszczenie belgijskich i francuskich kolei, wznowienie ruchu na linjach belgijsko-francuskich, dostawy kolejowe podczas pierwszych działań na zachodzie oraz przesunięcie wojsk na zachodnim froncie; 4) Koleje na froncie wschodnim podczas wojny ruchowej w r. 1914/5, tj. pierwsze walki w Prusach Wschodnich, kampanja w południowem Królestwie Polskiem jesienią 1914 r., kampanja w północnem Królestwie Polskiem 1914, oraz kampanja na Mazurach w lutym 1915 a wreszcie 5) Zestawienie poglądów.

DANILOV JOURI — *La Russie dans la guerre mondiale 1914 — 1917 r. Traduction d'Alexandre Kaznakov, ancien colonel de Cavalerie de la Garde. Préface de Maréchal Foch. Paris, 1927, Payot. Str. 563 — C. B. W. sygn. 111.959/II.*

Pamiętniki gen. Daniłowa, b. generalnego kwatermistrza naczelnego dowództwa rosyjskiego, b. dowódcy XXV korpusu i b. szefa sztabu frontu północno-zachodniego, poświęcone są udziałowi Rosji w wojnie światowej do 1917 r.

Autor omawia rosyjskie plany strategiczne, oraz wpływ na nie corocznych (od 1910 r) konferencyj między szefami francuskiego i rosyjskiego sztabu generalnego, przyczyny wybuchu wojny, wszystkie operacje wojsk rosyjskich na poszczególnych frontach i związek tych operacyj z działaniami wojsk sprzymierzonych; stwierdza, że Rosja nie była przygotowana do wojny, stara się usprawiedliwić zasadę operacyj armij rosyjskich w Prusach Wschodnich i wyjaśnić przyczyny poniesionej przez nie klęski, podkreśla wpływ pierwszych ofensyw rosyjskich na bieg wojny, krytykuje plan gen. Januszkiewicza z marca 1915 r. uderzenia na Budapeszt.

Reasumując sytuację Rosji w końcu 1915 r., stwierdza, że wytrzymała sama jedna cały ciężar natarć niemieckich i ściągnęła na swój front większość sił niemieckich, których ilość od 1914 r. do 1915 r. pozostała bez zmiany na froncie francuskim, a trzykrotnie wzrosła na froncie rosyjskim.

Podkreśla, że nawet rosyjska rewolucja marcowa w 1917 r. postawiła sobie za cel doprowadzenie wojny do zwycięskiego końca i że wogóle Rosja w ciągu wojny czyniła więcej niż wymagały tego jej zobowiązania względem sprzymierzonych oraz że jedynie propaganda bolszewicka w 1917 r. uniemożliwiła wywiązanie się do końca z tych zobowiązań i odniesienie zwycięstwa.

Autor zastrzega się, że książka jego nie jest pracą historyczną, gdyż sam był zbyt blisko wmieszany w opisywane przez siebie wydarzenia, a pisząc ją na emigracji (w Paryżu) nie miał pod ręką urzędowych źródeł rosyjskich, wskutek czego zmuszony był poprzestać przedewszystkiem na własnych wspomnieniach, na dokumentach archiwów paryskich, na informacjach uczestników walk na froncie rosyjskim, oraz na literaturze dotyczącej tego frontu.

Praca ta jest uzupełnieniem książki gen. Daniłowa „Rossija w mirowoj wojnie 1914 — 1915 gg.", która omawiała udział Rosji w wojnie do 1915 r. — Zaopatrzona w 12 map.

GRASSET A., *lieut. col. — La guerre en action. Verdun. Le premier choc à la 72 division, Brabant-Haumont. Le bois des Caures. (21—24 fevrier 1916). Paris, 1927, Berger-Levrault. Str. IX, 231. — C. B. W. sygn. 111.571/II i 111.903/II.*

Gruntowne studjum taktyczno-historyczne znanego francuskiego pisarza wojskowego, dające szczegółowy opis natarć niemieckich na front 72-ej dywizji francuskiej na północ od Verdun i obrony francuskiej (21 — 24 lutego 1916 r.) oraz obustronnych przygotowań.

Praca ta, oparta na francuskich źródłach urzędowych, informacjach uczestników walk i na pamiętnikach Falkenhayna oraz Ludendorffa, ukazała się w formie artykułów w „Revue Militaire Française" z 1925 i 1926 r., a obecnie uzupełniona została przedmową i wnioskami autora, który stwierdza, że pomimo zniesienia 72-ej dywizji, bitwa ta stała się zwycięstwem francuskiem, wskutek zbytniej ostrożności Niemców i dzięki postawie żołnierza francuskiego, która zapobiegła załamiu się frontu.

Książka zawiera kilkanaście map i szkiców.

LAURE, *lieut. col.* et JACOTTET, *commandant. Les étapes de guerre d'une division d'infanterie (13-e division) 24 cartes. Préface du marechal Pétain. Paris, 1927, Berger-Levrault, Str. VIII, 414.*

Książka ta, będąca monografją działań 13-ej dywizji piechoty francuskiej (XXI korpusu) na froncie zachodnim od 3 sierpnia 1914 r. do 11 listopada 1918 r., stanowi syntezę organizacyjnej i taktycznej ewolucji dywizji piechoty francuskiej w ciągu wojny światowej.

Autorzy, uczestnicy działań 13-ej dywizji, dają oparty na źródłach archiwalnych i wspomnieniach, bardzo szczegółowy opis udziału dywizji w bitwach granicznych, bitwie nad Marną i wyścigu do morza w 1914 r., w ofensywie pod Notre-Dame de Loretto w 1915 r., w bitwach pod Verdun i nad Marną w 1918 r., w ofensywie sprzymierzonych w 1918 r.

Opisy działań zaopatrzone są w komentarze, omawiające sytuację strategiczną i kolejne fazy ewolucji dywizji w poszczególnych okresach wojny, w swych wnioskach autorzy wypowiadają się co do najodpowiedniejszych sposobów użycia jednostek.

Książka zawiera O. de B. dywizji, liczne dane co do stanów liczebnych, uzbrojenia i strat, oraz 24 bardzo dokładne mapy.

Marszałek Pétain, w przedmowie swej do tej książki, podkreśla prawdziwość opisów, ścisłość danych statystycznych, bezstronność i powagę komentarzy autorów.

Praca ta, stanowiąca źródło miarodajne, ukazała się w formie mniej pełnej w „Revue Militaire Française" od grudnia 1926 r. do sierpnia 1927 r.

FERVACQUE PIERRE—*Le chef de l'armée rouge Mikail Toukatchewski. Paris, 1928, Bibliothèque Charpentier, Eugène Fasquelle, Str. 189. — C.B.W. sygn. 112.148/I.*

Autor książki poznał późniejszego wodza sowieckiego w niewoli niemieckiej, dokąd Tuchaczewski dostał się jako oficer („praporszczyk") gwardji carskiej.

Na podstawie własnych codziennych spostrzeżeń opisuje on pobyt i zachowanie się Tuchaczewskiego w obozie jeńców, oraz jego ucieczkę z niewoli, opierając się zaś na późniejszych relacjach, zwłaszcza pewnego rewolucjonisty francuskiego, który przebywał w Rosji po rewolucji 1917 r., omawia udział Tuchaczewskiego w walkach przeciwko czechosłowakom i jako dowódcy bolszewickiego frontu zachodniego w kampanji 1920 r. przeciwko Polsce, oraz jego karjerę w państwie Sowietów.

Charakteryzując Tuchaczewskiego, stwierdza Fervacque, że ten gwardyjski oficer rosyjski, któremu obcą była zarówno literatura socjalistyczna, jak i ideologja socjalizmu, z arystokraty stał się bolszewikiem dzięki wrodzonemu instyktowi rewolucyjnemu i niszczycielskiemu, połączonemu z wielkiemi ambicjami.

W końcu autor podkreśla niebezpieczeństwo, grożące Zachodowi, a Polsce w piewszym rzędzie, ze strony podobnych wodzów bolszewickich.

VALARCHÉ E, *col. — La bataille de Guise. Les 28, 29 et 30 août 1914 au 10-e corps d'armée. Paris, 1928, Berger-Levrault. Str. 176.—C.B.W. sygn. 112.371/II.*

Monografja operacyjno-historyczna, poświęcona działaniom X korpusu francuskiego na froncie 50 km. w bitwie pod Guise (nad rzeką Oise) od 28 do 30 sierpnia 1914 r. w ramach 5-ej armji (gen. Lanrezac), mającej powstrzymać armję niemiecką, która przekroczyła Sambrę.

Opierając się na własnych spostrzeżeniach, na zestawionych z rozkazami dowódców dywizyj i korpusu, opowiadaniach oficerów i szeregowych X korpusu francuskiego, oraz na pracy v. Bülowa „Mon rapport sur la bataille de la Marne", autor, uczestnik tych walk, omawia kolejno rozkaz naczelnego dowództwa francuskiego, nakazującego rozpoczęcie ofensywy na Saint-Quentin, w celu wyzyskania luki między prawem skrzydłem armji niemieckiej a jej centrum, bez oglądania się na Anglików z lewej strony i na armję gen. Maunoury z prawej strony, rozkazy armji, korpusu i dywizyj, stan moralny i fizyczny wojsk, informacje o nieprzyjacielu, walki formacyj 5-ej armji i ich dodatnie wyniki (powstrzymanie przeciwnika, jego chwilową dezorganizację, zaskoczenie v. Bülowa), odwrót Anglików w dniu 30 sierpnia i odosobnienie 6-ej armji francuskiej, niespodziewany rozkaz naczelnego dowództwa francuskiego o przerwaniu walki i ogólnym odwrocie, demoralizujący wpływ tego rozkazu na wojska farncuskie (zniechęcenie najlepszych, dezercja najgorszych) i odzyskanie przez Niemców ufności w siebie.

Powstrzymując się od dyskusji taktycznej lub strategicznej, płk. Valarché monografją swoją chce uzupełnić oficjalną historję, oświetlając rolę naczelnego dowództwa francuskiego, podkreślić wielkość czynów dokonanych i błędów popełnionych, oraz wykazać trudność wykonania i dodatnie mimo wszystko skutki tej operacji, która była wstępem do bitwy nad Marną i przygotowaniem jej powodzenia.

Książka zawiera teksty rozkazów operacyjnych i meldunków, 2 mapy i 5 szkiców.

Traktowana rzeczowo monografja ta stanowi źródło miarodajne.

RÓŻNE.

AMMAN JOSEF — *Das Polenmuseum 1870—1927, Rapperswil, 1927, Buchdruckerei Meyer. Str. 94. — C.B.W. sygn. 35.798/II.*

Autor szwajcarski, kapitan rezerwy i jeden z eskortujących serce Kościuszki ze Szwajcarji do Warszawy, poświęca tę książkę Muzeum Rapperswilskiemu. Książka, napisana z talentem literackim, a przepojona szczerą życzliwością autora do spraw polskich, stanowi rodzaj pożegnania Szwajcarji z jej długoletnim gościem — Muzeum Rapperswilskiem. Autor przebiega w książce pokrótce dzieje Polski, dzieje powstań polskich i emigracji, a następnie opisuje zamek rapperswilski i zawartość Muzeum, wreszcie odjazd Muzeum do Polski, podróż do Warszawy i pobyt w stolicy oraz w Krakowie.

SPIS DZIEŁ OMÓWIONYCH.

WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ.

Nr. 1. Organizacja bibljotek wojskowych w świetle rozkazów M. S. Wojsk. Warszawa, 1921, Wojsk. Inst. Nauk.-Wyd.

Nr. 2. Skorowidz Katologu działowego Centralnej Bibljoteki Wojskowej. Warszawa, 1922. Min. Spraw Wojsk.

Nr. 3. Polska bibljografja wojskowa Część I. Nauki wojskowe. T. I—do r. 1904; T. II—od r. 1905—1920. Dodatek. Warszawa, 1921—1923. Wojsk. Inst. N.-W.

Nr. 4. Komunikat bibljograficzny. T. I—VII. Warszawa, 1921—1927, Wojsk. Inst. N.-W.

Nr. 5. Pieczęcie dawnych polskich bibljotek wojskowych (w przygotowaniu).

Nr. 6. Wojskowe wiadomości bibljograficzne. T. I—IV. Warszawa, 1923—27, Wojsk. Inst N.-W.

Nr. 7. Bibljografja druków dotyczących powstania styczniowego 1863/5. Warszawa, 1924, Wojsk. Inst. N.-W.

Nr. 8. Bibljoteka Kwatermistrzowstwa Generalnego Wojska z r. 1831. Warszawa, 1925, Wojsk. Inst. N.-W.

Nr. 9. Instrukcja dla kierowników bibljotek wojskowych. Część: Księgozbiór (litogr.). Warszawa, 1926, Centr. Bibl. Wojsk.

Nr. 10. Les bibliothèques militaires modernes. Varsovie, 1926, Société des Sciences Militaires.

Nr. 11. Polskie bibljotekarstwo wojskowe, jako odrębna gałąź ogólnego bibljotekarstwa. Warszawa, 1926, Drukarnia Min. Spraw Wojsk.

Nr 12. Pro memoria. Katalog wystawy bibljotekarskiej w Centralnej Bibljotece Wojskowej. Warszawa, 1926, Drukarnia Min. Spraw Wojsk.

Nr. 13. Bibljoteka Korpusu Kadetów w Kaliszu 1820 — 1831. (w przygotowaniu).

Nr. 14. Bibljoteka Szkoły Aplikacyjnej, 1808—1831. (w przygotowaniu).

Nr. 15. Wewnętrzny regulamin bibljotek wojskowych. Warszawa, 1927, Wojsk. Inst. N.-W.

WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ.

1. Organizacja bibljotek wojskowych w świetle rozkazów M. S. Wojsk. Warszawa, 1921. Wojsk. Inst. Nauk.-Wyd.
2. Skrócona instrukcja działowego Generalnej Bibljoteki Wojskowej. Warszawa, 1923. Min. Spraw Wojsk.
3. Polska bibljografja wojskowa. Część I. Nauki Wojskowe. Wydawnictwa 1901—1920. Dodatek. Warszawa 1921—1927. Wojsk. Inst. N.-W.
4. Komunikat bibljograficzny T. I—VII. Warszawa 1921—1927. Wojsk. Inst. N.-W.
5. Pierwsze dawnych polskich bibljotek wojskowych (w przygotowaniu).
6. Wojskowe wiadomości bibljograficzne. T. I—V. Warszawa, 1923—1927. Wojsk. Inst. N.-W.
7. Bibljografja utworów dotyczących powstania styczniowego 1863/4. Warszawa, 1923. Wojsk. Inst. N.-W.
8. Bibljoteka Kwatermistrzostwa Generalnego Wojska z r. 1831. Warszawa, 1925. Wojsk. Inst. N.-W.
9. Instrukcja dla kierowników bibljotek wojskowych. Część ogólna (Integr.). Warszawa, 1924. Centr. Bibl. Wojsk.
10. Les bibliothèques militaires modernes. Varsovie, 1925. Société des Sciences Militaires.
11. Polskie bibljotekarstwo wojskowe, jako odrębna gałąź ogólnego bibljotekarstwa. Warszawa, 1926. Drukarnia Min. Spraw Wojsk.
12. Pro memoria. Katalog wystawy bibljotekarskiej w Centralnej Bibljotece Wojskowej. Warszawa, 1926. Drukarnia Min. Spraw Wojsk.
13. Bibljoteka Korpusu Kadetów w Kaliszu 1820—1831 (w przygotowaniu).
14. Bibljoteka Szkoły Aplikacyjnej, 1803—1831 (w przygotowaniu).
15. Wewnętrzny regulamin bibljotek wojskowych. Warszawa, 1927. Wojsk. Inst. N.-W.